

Munich Personal RePEc Archive

The small and medium enterprise sector in Hungary

Vértesy, László

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest
University of Technology and Economics

2018

Online at <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/90066/>
MPRA Paper No. 90066, posted 19 Nov 2018 13:58 UTC

M Ű E G Y E T E M 1 7 8 2

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar
Pénzügyek tanszék

Vértesy László
PhD jur. PhD öc.

A kis- és középvállalati szektor Magyarországon

Budapest, 2018

A kis- és középvállalati szektor Magyarországon

Magyarországon a kis- és középvállalkozások (KKV) fogalmának meghatározását, fejlődésük támogatását a 2004. évi XXXIV. törvény szabályozza, amely a 2003/361/EK rendelkezéseit emelte át. Eszerint azon szervezetek sorolhatók a kkv-k közé, amelyek összes foglalkoztatotti létszáma nem éri el a 250 főt, valamint éves nettó árbevételük 50 millió €-nál alacsonyabb forintösszeg, vagy a mérlegfőösszegük legfeljebb 43 millió €-nak megfelelő forintösszeg.

Összefoglaló

Magyarországon több mint **670 ezer KKV** működik (ez 99 %-os lefedettséget jelent), amely az összes munkavállaló 70 %-át foglalkoztatja, több mint **1,9 millió alkalmazottat**. A működő kis- és középvállalkozásokat **erőteljes területi koncentráció jellemzi: Közép-Magyarország súlya kiemelkedő (40 %)**. A szervezetszám tekintetében minden régióban **mikrovállalkozások dominálnak, országos szinten a vállalkozások több mint 94 %-a ilyen**.

A nemzetközi rangsorok alapján **nélkülözhetetlen az ország versenyképességének javítása. Magyarország a legtöbb területen valóban elmarad a régiós társak teljesítményétől**. A legégetőbb **kihívások**: az ügyfélszerzés, a képzett és tapasztalt munkaerő hiánya, termelési és bérköltségek, a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás, a piaci verseny, a szabályozási követelmények. **A nyugat- és kelet-európai bérkülönbségek miatti elvándorlás következtében, Magyarországon jóval magasabb a képzett és tapasztalt munkaerő hiánya, továbbá az alacsonyabb jövedelmek miatt itthon nehezebb a fizetőképes ügyfélszerzés is**. A rejtett gazdaság becsült mértékében **hazánk az EU és V3 átlagnál is megközelítőleg 4 százalékponttal magasabb szinten áll**.

A legfőbb cél, hogy a termelékenység és a bérek egyidejű emelése megtörténjen és ezzel **Magyarország felül tudjon emelkedni a bérköltség-előnyre épülő versenyképességi modellen, valamint a közepes fejlettség csapdáján**. Az egy foglalkoztatottra eső munkatermelékenysége terén Magyarország némileg elmarad a visegrádi országoktól. A visegrádi régióban **a magyar feldolgozóipari kkv-k termelékenysége nőtt a legkisebb mértékben (2,7 %) 2009 és 2014 között**, ugyanakkor a szolgáltatóipari kkv körében a magyar termelékenység-növekedés volt a legnagyobb (3,5 %) a régióban.

Kedvezőtlennek mondható, hogy a kis- és középvállalkozások az általuk előállított bruttó hozzáadott érték alacsony hányadát fordították инвестиciókra, annak ellenére is, hogy ez a hányad csekély mértékben emelkedett a vizsgált időszakban. A vállalkozások összes beruházásában sem meghatározó a szerepük, hiszen a foglalkoztatásban, az árbevételben, vagy a hozzáadott értékben képviselthez viszonyítva alacsony 34,8%-os a részarányuk.

Az **1 millió 952,3 ezer munkavállaló foglalkoztatási súlya az ipari szervezeteknél alacsony (18,2%)**, A kkv-körben a szervezet tevékenységében részt vevők 67,4%-át **szolgáltatási ágazatokban foglalkoztatták**. Az Európai Unió országait tekintve **a magyar bérszint a hazai termelékenységgel összhangban alakul, azonban jelentősen elmarad a nyugati értékektől**. A vállalkozások számára **legnagyobb gondot a jelentkezők szakmai tapasztalatának hiánya jelenti (60 %)**, minden második válaszadó említette a megfelelő szakmai/technikai képességek hiányát is (50 %). A munkaerőhiány a nagyárnyú elvándorlás következménye,

mintegy 600 ezren élnek külföldön elsősorban Németországban és az Egyesült Királyságban. Ahhoz, hogy a magyar munkaerőpiac megtartóereje emelkedjen, a hazai bérszintnek és a külföldi megélhetési lehetőségeknek sokkal közelebb kell kerülniük. A tizenegy közép- és kelet-európai országban átlagosan a munkavállalók havi mintegy 700 €-val keresnek kevesebbet, mint a németországi munkavállalók.

Magyarország innovációs teljesítménye az EU átlagtól elmarad, ám a régiós átlagnak megfelelő szintű. A GDP arányos teljes K+F kiadás Magyarországon 2005 és 2015 között 0,92 %-ról 1,38 %-ra nőtt. A 2020-ra vállalt célkitűzéseket a V3-ak átlagosan már elérték, de Magyarország még elmarad, a régiónál magasabb célértékétől.

A vállalatok teljes adórátája az adózás előtti nyereség arányában Magyarországon 2005 és 2015 között – 59,3-ról 46,5 %-ra – több mint 12 százalékpontot csökkent a Doing Business adatai szerint, amivel a V3-ak átlaga alatti szintre süllyedt és a vizsgált időszakban szintén csökkenő EU átlagot is megközelítette. **Az EU átlag eléréséhez azonban a vállalatok teljes adórátájának további csökkenése szükséges, amely részben teljesül a szociális hozzájárulási adó és a társasági adó kulcsának nagymértékű csökkenésével.** A magyar középvállalatok által fizetett adók száma hasonló, mint az Európai Unióban. A 11,3-es uniós átlaghoz képest Magyarországon 11 különböző adófizetési kötelezettségnek kell évente eleget tenni, ami azonban magasabb a visegrádi régió 7,7-es átlagánál.

A KKV-k 37 %-a számára az állandóan változó törvényi szabályozásnak való megfelelés jelenti a legfőbb kockázatot. A vállalati adófizetéssel töltött idő Magyarországon magas és stagnál: 277 óra/év. Ezzel szemben a visegrádi térség többi országában 2009-től folyamatosan csökken. További nehézség, hogy 2018 júliusától százezer forint fölötti áfaösszegekről kell tételesen adatot szolgáltatni az adóhatóságnak.

Fő üzenetek a KKV-k számára

Termelékenység növelése

- hatékonyság
- K+F+I
- Vállalati angyalok

Beruházások

- preferenciák
- finanszírozási háttér
- ISO és más minőségi tanúsítványok dotációja
- stratégiai ágazatok
- brandépítés

Foglalkoztatás

- hazai béreket közelíteni kell az uniós színhez
- bérekre rakódó terhek
- szakképzési rendszer
- online tananyagok
- differenciált minimálbér

K+F+I

- innovációvezérelt modell
- forrás- és létszámfeltételek
- innovációs kapacitásainak bővítése
- robotizáció és digitalizáció

Adórendszer reformja

- társasági adórendszer munkabérekre rakódó közterhek
- Áfa
- különadók illetékek és üzemorvosi költségek, a cafeteria terhek

Adminisztratív terhek

- online, szoftveres támogatás
- NAV által társasági adóbevallás
- menetlevél, kiküldetési rendelvénnyel kivezetése
- foglalkoztatás adminisztrációja
- ügyintézés, eljárások

A kutatás alapján hat fő témakör azonosítható, amelyek egyértelműen a kis- és középvállalkozások hazai és nemzetközi versenyképességét csökkentik: az állami és uniós támogatási rendszer hiányosságai, alacsony termelékenységi szint és bérszínvonal, méréselt kutatási és innovációs teljesítmény, magas közterhek és sok adminisztrációs teher. Ezért alapvető célkitűzés a **versenyképesség erősítése.**

A **munkatermelékenység növelése** a gazdasági növekedés és felzárkózás egyik kulcsa. A magyar tulajdonú vállalkozások többsége kkv, ezért termelékenységük növekedése a magyar gazdaság felzárkózását erősítené. A **visegrádi térségben a teljes vállalati munkatermelékenység 25 ezer euro/fő körüli, ami csupán 35–40 %-a a nyugat- és észak-európai országok teljes vállalati termelékenységének.**

A vállalati szegmens termelékenységének javításához elsődleges a **vállalati beruházási ráta növelése**, beleértve az üzleti szektor innovációs tevékenységeinek fokozását. A beruházások esetében lényeges a KKV szektor preferálása. E tekintetben a pályázatoknál előnyben kell részesíteni a termelékenység és hatékonyság növelését, továbbá a K+F+I-t szolgáló beruházásokat. Ezzel összefüggésben az ISO és más minőségi tanúsítványok dotációja is indokolt. További könnyebbséget jelentene a **körbetartozások visszaszorítása**. A beruházásokkal összefüggésben meg kell vizsgálni és ki kell jelölni egyes **stratégiai ágazatokat**: turizmus, élelmiszeripar, busz- és tehergépjárműgyártás, és ehhez kapcsolódóan **brandépítés**.

A **foglalkoztatás** esetében **hazai béreket közelíteni kell az uniós szinthez**, mert az elvándorlás egyre nagyobb munkaerőhiányt eredményez. Magyarországon 65.000 állás betöltetlen. Ennek érdekében **csökkenteni kell a bérekre rakódó terheket: adókat (Szja) és járulékokat (eho)**. Másfelől a **szakképzési rendszert is igazítani kell a munkaerőpiaci folyamatokhoz**, igényekhez, a vállalati kereslethez, és ehhez igazodóan **ingyenes hozzáférhető online tananyagok, szakoktatási dokumentumok**. Ezzel összefüggésben is érdemes adó, járulék és társasági adóalapot csökkentő **kedvezményeket** bevezetni mint ösztönzőket. A minimálbérek esetében indokolt lehetne a német rendszerhez hasonló **foglalkozási, ágazati differenciált minimálbér** kialakítása.

Az **innovációvezérelt modellre történő átálláshoz** szükség van a **K+F kiadások és a K+F létszám növeléséhez**, amelyek bővülése a nemzetközileg is versenyképes kutatói infrastruktúra kialakítását segíti elő. A kutatás-fejlesztési és innovációs ökoszisztéma azonban nem csak forrás- és létszámfeltételektől függ, hanem a vállalkozások **innovációs kapacitásainak bővítéseitől és fejlesztéseitől**, a legújabb technológiák könnyű hozzáférhetőségétől, valamint a **robotizáció és digitalizáció** nemzetgazdaságot átfogó elterjedésétől.

Az adócsökkentés, adókedvezmények és **vállalati adórendszer reformja** nélkülözhetetlen. Ennek egyik iránya a **társasági adórendszer** felülvizsgálata és egyszerűsítése, az osztalékot terhelő eho megszüntetése. Másfelől a **munkabérekre rakódó közterhek** csökkentése, harmadrészt pedig az **Áfa** regionális szintre történő visszaállítása: 20 %. Szükséges továbbá a **különadók**, valamint a telephely létesítési, engedélyeztetési **illetékek** és **üzemorvosi költségek, a cafeteria terheinek** mérséklése.

Az **adminisztratív terhek csökkentése**, sokban javítja az ország nemzetközi versenyképességét. A KKV-k számára **az online pénztárgépekhez igazodó szoftveres támogatás**, a magyar adóhatóság által elkészített társasági adóbevallás megvalósulásával jelentősen javulhat hazánk vállalati versenyképessége. Ehhez kapcsolódik a **menetlevél, kiküldetési rendelvénnyel kivezetése az adminisztrációból**, a **foglalkoztatás adminisztrációjának könnyítése** (akár online, mobil eszközről), a **hivatali ügyintézés, a bírósági eljárások és a minősítések egyszerűbbé és gyorsabbá tétele**.

Helyzetfelmérés, helyzetértékelés

A vállalkozásalapítási szándék területén Magyarország meghaladja az EU és a V3-ak átlagát is. A magas vállalkozási kedv a vállalkozások sikeres megújulásának előfeltételét jelenti. Az állam részéről tehát azt kell előtérbe helyezni, hogy ezek a szándékok megvalósulhassanak, és megfelelőek legyenek a feltételek a már létrejött vállalkozások számára is.

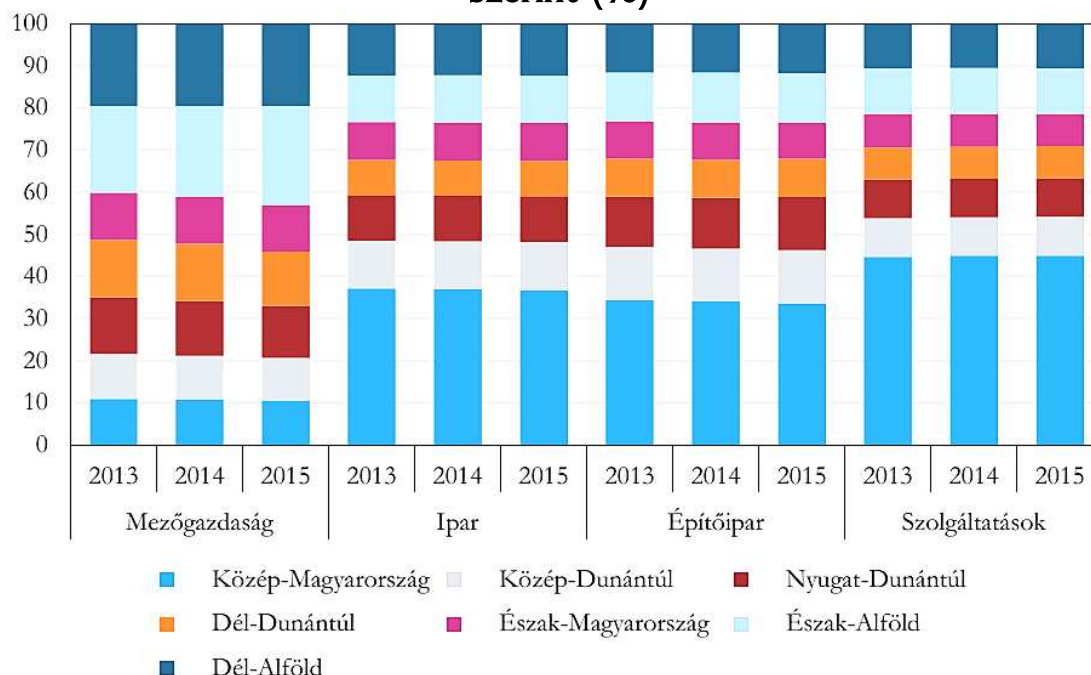
A kkv-kör módosulása (nem pénzügyi vállalkozások)

	Megnevezés	2013	2014	2015 ^{a)}
Összes piaci tevékenységet végző szervezet	száma	614 834	637 429	680 166
	foglalkoztatotti létszáma	2 661 841	2 751 733	2 915 430
	árbevétele, millió forint	78 784 420	84 561 191	89 427 786
	bruttó hozzáadott értéke, millió forint	15 261 951	16 847 096	18 344 634
Foglalkoztatotti létszám miatt a kkv-körből kieső szervezetek (249 fő felettiek)	száma	850	875	919
	foglalkoztatotti létszáma	723 730	755 748	820 999
	árbevétele, millió forint	32 944 750	34 961 632	37 589 091
	bruttó hozzáadott értéke, millió forint	6 907 473	7 646 167	8 462 426
Gazdálkodási forma, illetve pénzügyi kritériumok (árbevétel és mérlegfőösszeg) miatt a kkv-körből kieső szervezetek	száma	465	496	494
	foglalkoztatotti létszáma	12 221	13 897	13 924
	árbevétele, millió forint	6 941 120	7 563 358	7 370 575
	bruttó hozzáadott értéke, millió forint	644 298	686 390	668 696
Önállósági kritériumok miatt a kkv-körből kieső szervezetek	száma	4 053	4 143	4 337
	foglalkoztatotti létszáma	104 989	111 210	128 225
	árbevétele, millió forint	4 881 723	5 764 184	6 558 782
	bruttó hozzáadott értéke, millió forint	948 541	1 180 678	1 333 346
Kkv-k az új módszertan szerint	száma	609 466	631 915	674 416
	foglalkoztatotti létszáma	1 820 901	1 870 878	1 952 282
	árbevétele, millió forint	34 016 827	36 272 017	37 909 338
	bruttó hozzáadott értéke, millió forint	6 761 639	7 333 861	7 880 166

Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 4. o.

Mindhárom vizsgált évben a kis- és középvállalkozások körébe tartozó szervezetek számában minimális, 0,7 százalékpontos csökkenés történt a létszám-kategória szerint számítottakhoz képest. Ugyanakkor a kkv-körben foglalkoztatottak aránya némileg nagyobb mértékben, mintegy 6,0–6,8 százalékponttal csökkent az egyes években. A működő vállalkozások döntő része továbbra is a kis- és középvállalkozások kategóriájába tartozik. Magyarországon összesen valamivel több, mint 670 ezer KKV működik, amely több mint 1,9 millió alkalmazottat foglalkoztatott. Ez a vállalati szektorban foglalkoztatott összes munkavállaló jelentős hányadát, 70%-át teszi ki, míg a vállalkozások száma alapján több mint 99%-os lefedettségről beszélhetünk. **A működő kis- és középvállalkozásokat erőteljes területi koncentráció jellemzi: Közép-Magyarország súlya kiemelkedő, tizből 4 szervezet itt található.** A szervezetszám tekintetében minden régióban **mikrovállalkozások dominálnak, országos szinten a vállalkozások több mint 94%-a ilyen.** A kkv-k tevékenységi struktúrájában a szolgáltatások szerepe a meghatározó. A kis- és középvállalkozások együttesen mindhárom megfigyelt évben közel hasonló nettó árbevételt (2013-ban 34 017 milliárd, 2014-ben 36 272 milliárd, 2015-ben 37 909 milliárd forint) értek el Magyarországon. Egy szervezet átlagosan 55,8–57,4 millió forintot realizált, ami a vállalkozás méretkategóriájának növekedésével nagyságrendekkel emelkedik.

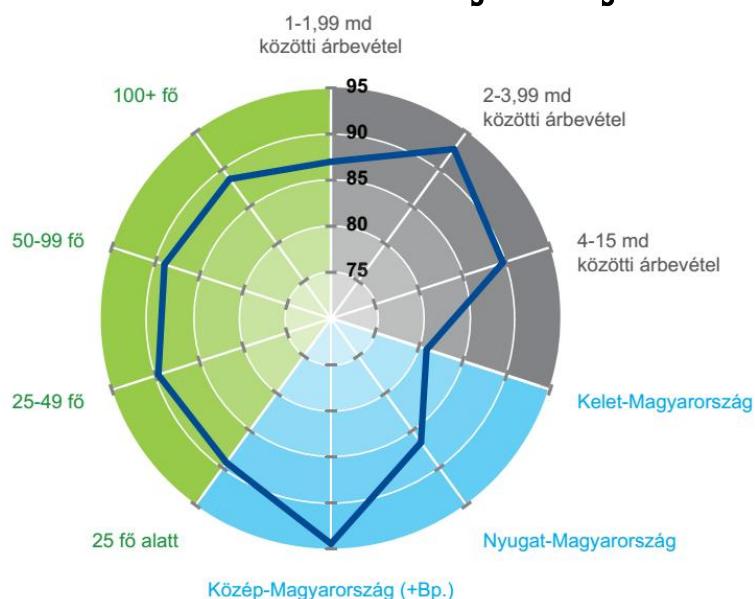
A KKV-k számának regionális megoszlása összevont gazdasági ágak szerint (%)

Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 10. o.

A mezőgazdaság kivételével minden ágazatban a közép-magyarországi székhelyű szervezetek vannak többségben, dominanciájuk főként a szolgáltatások területén, ezen belül is az információ, kommunikáció, az ingatlanügyletek, a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, illetve a művészet, szórakoztatás, szabad idő esetében kiemelkedő. A vállalkozások méretkategóriájának emelkedésével a mezőgazdaság, valamint az ipar és az építőipar együttes súlya folyamatosan nő. Területi összehasonlításban Közép-Magyarországon a termelő ágazatok együttes aránya az országos átlagnál alacsonyabb, ugyanis a szolgáltató szektor súlya e térségben mindhárom kkv-kategóriában jóval nagyobb az átlagosnál.

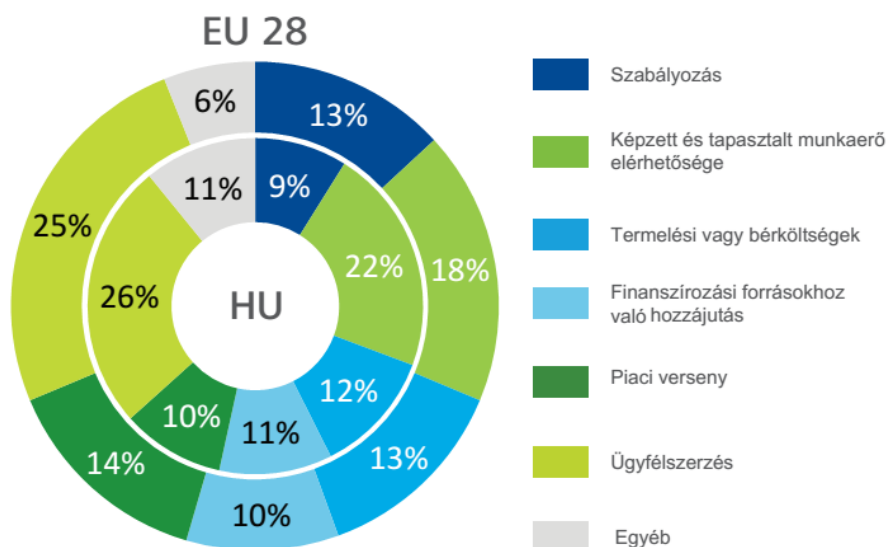
KKV-k jelen és jövő értékelése

A cégek többsége (90%) viszonylag kedvezőnek ítéli meg jelenlegi helyzetét – különösen igaz ez a Közép-Magyarországon működő cégekre (95%) -, míg a kelet-magyarországi régióban pesszimistábbak a vállalkozók, az ő esetükben 17% inkább már kedvezőtlennek véli helyzetét. A következő 1-2 évben a cégek 47%-a számít fejlődésre, bár a többség inkább mérsékelt optimista a jövőt illetően (45% stabil működést vár). Túlélésért való küzdelemre mindössze 7% készül a közeljövőben.

A KKV-szektor jellemző problémái az Európai Unió felmérések tükrében

Az Európai Tanács Access to Finance 2015. októberi elemzésében megkérdezett hazai KKV-k

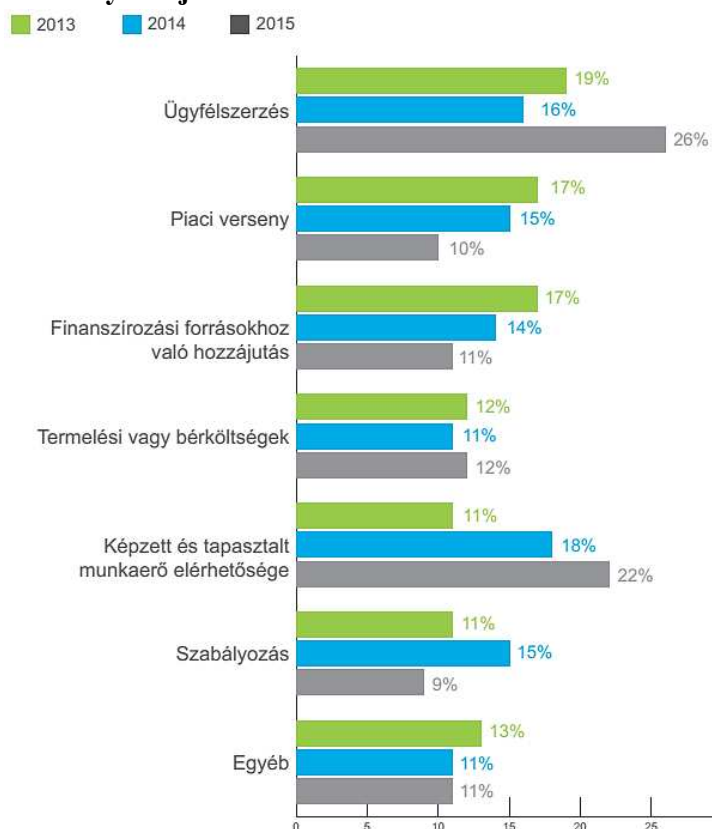

válaszai alapján 2015-ben a leggyakoribb kihívások, amelyekkel a hazai vállalkozások szembesültek: az ügyfélszerzés, a képzett és tapasztalt munkaerő hiánya, termelési és bérköltségek, a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás, a piaci verseny, a szabályozási követelmények.

Forrás: Access to Finance. Európai Tanács, 2015. és Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016. 10. o.

A KKV-szektor jellemző problémái

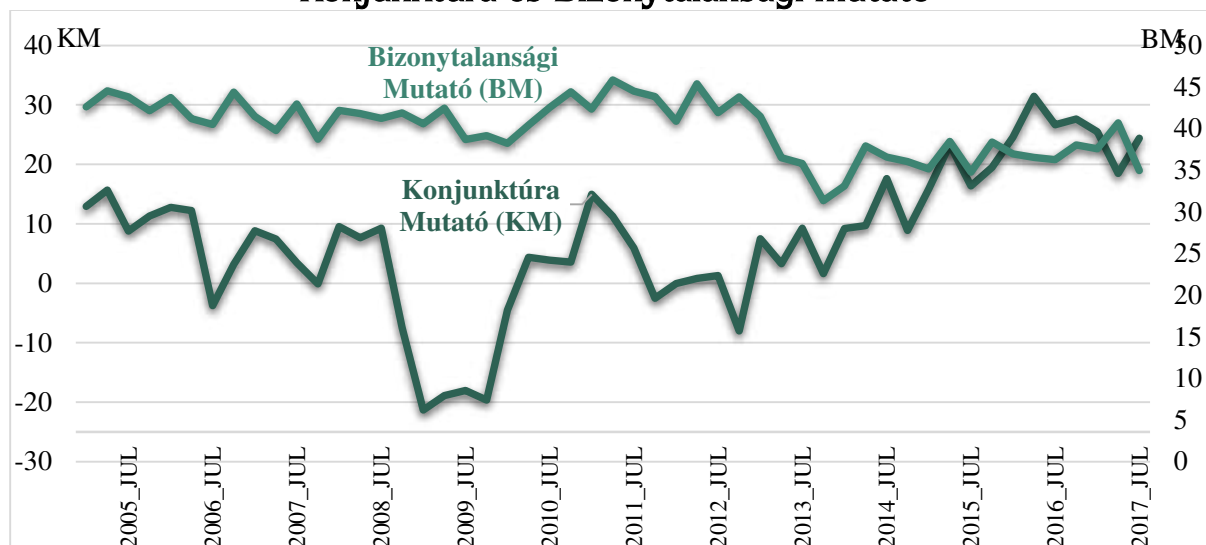
A nyugat- és kelet-európai bérkülönbségek miatti elvándorlás következtében, Magyarországon jóval magasabb a képzett és tapasztalt munkaerő hiánya, továbbá az alacsonyabb jövedelmek miatt itthon nehezebb a fizetőképes ügyfélszerzés is. A válaszadók

visszajelzése alapján az egyes problémákat említők aránya nem mutat igazán komoly szórást. Az elemzés alapján Magyarországon - az EU 28 adatokhoz hasonlóan - a legnagyobb kihívást az ügyfélszerzés (26%) és a képzett munkaerő elérhetősége (22%) jelenti a KKV-k számára. A minőségi munkaerő felkutatásának jelentősége a 2013-as értékhez képest megduplázódott. A piaci verseny tekintetében a feltörekvő középvállalatok sokszor csak pár nagy vevővel vagy beszállítóval állnak kapcsolatban, akik rugalmatlanok (ők határozzák meg a feltételeket), így nem hárítható át a kockázat rájuk.

Forrás: Access to Finance. Európai Tanács, 2015. és Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016. 10. o.

Konjunktúra és Bizonytalansági mutató

Forrás: A GVI 2017. júliusi KKV Körkép felvételének eredményei, MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2017.

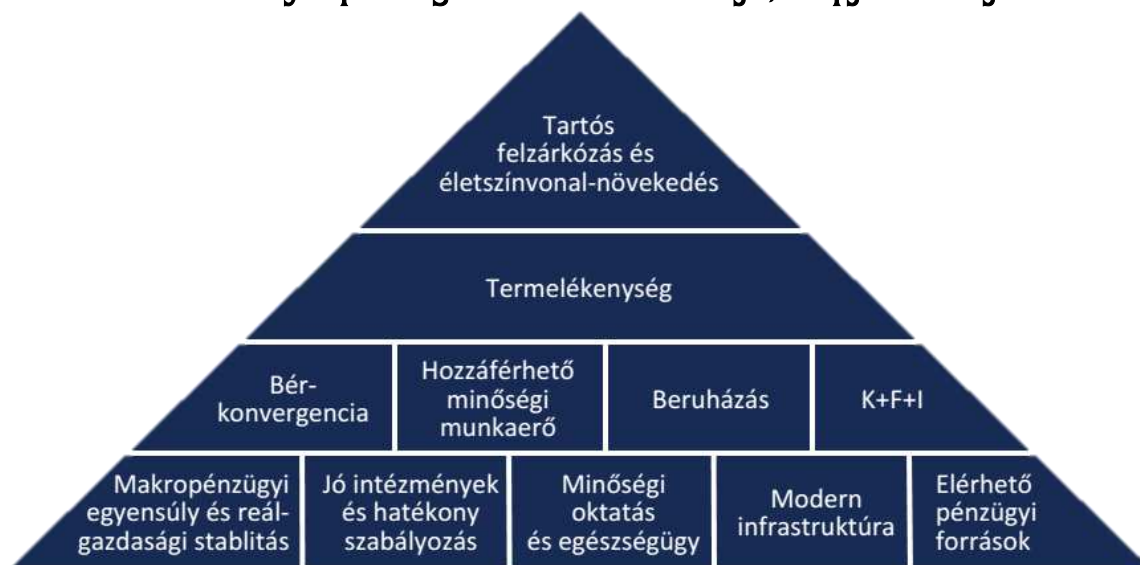
A MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2017. júliusi adatfelvétel tanúsága szerint a **hazai KKV szektorban az üzleti bizalom szintje az előző negyedévben tapasztaltnál képest jelentősen javult**: a KKV Körkép Konjunktúra Mutatója az áprilisi 18 pontról 24 pontra emelkedett. Így most megtört a 2017 januárja óta tapasztalható romló tendencia. A **Bizonytalansági Mutató értéke 35 pontos szinten áll, ami hat pontos csökkenést jelent az előző negyedévhez képest**. Ez arra utal, hogy a vállalkozások helyzetértékelése egyöntetűbb, mint áprilisban volt.

A különböző ágazatoknál nincs lényeges különbség a működési időt illetően. A szolgáltató és ipari szektorban szinte ugyanolyan arányban találkozhatunk 20 évesnél idősebb vállalkozásokkal, mint a nagy hagyományokkal bíró mezőgazdaságban, miközben a kereskedelem inkább a 10-20 éves átlagéletkor jellemző (45%). Ami a friss cégeket illeti, alig találunk maximum 5 éve működő vállalkozásokat: a kereskedelem a cégek 7%-a, a szolgáltató szektor 6%-a, az ipar, építőipar 2%-a, míg a mezőgazdaság mindössze 1%-a van ebben a korban.¹

¹ Előregedhet a hazai kkv-szektor. 24.hu, 2017. 07. 26.

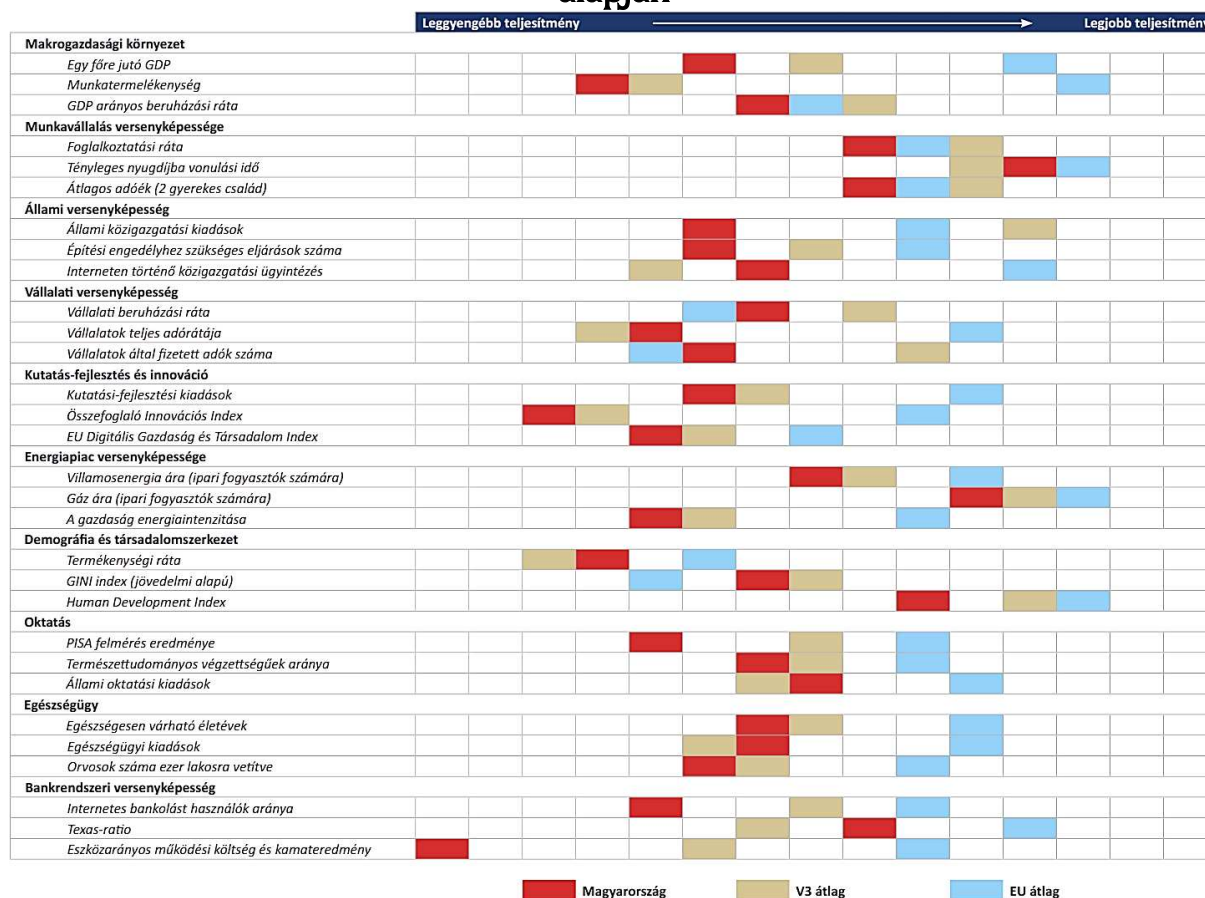
Versenyképesség

A versenyképesség stilizált struktúrája, alapjai és célja

Forrás: Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 12. o.

Magyarország stilizált versenyképességi pozíciója a V3 és az uniós országok átlagához viszonyítva a legfőbb versenyképességi mutatók alapján

Magyarország

V3 átlag

EU átlag

Forrás: Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 13. o.

A nemzetközi rangsorok alapján **nélkülözhetetlen az ország versenyképességének javítása.** Az országok széles körének összehasonlítása helyett az elemzés középpontjában Magyarország

áll, a visegrádi országok (V3) és az Európai Unió átlaga pedig benchmarkként jelenik meg. A kiemelt 30 mutató azt tükrözi, hogy **Magyarország a legtöbb területen valóban elmarad a régiós társak teljesítményétől**, ám annak mértéke számos esetben kisebb a szubjektív megítélésre is nagyban támaszkodó nemzetközi felmérések által tükrözöttól. Hazánk bankrendszeri és állami versenyképessége bár nagyobb mértékben elmarad a releváns benchmarkoktól, ugyanakkor a makrogazdasági környezet, a munkavállalás és a vállalati versenyképesség, vagy a K+F+I és a demográfia területein nem szenvedünk szignifikáns versenyhátrányt, sőt van, ahol relatív előnnyel is rendelkezünk.²

Egyes versenyképességi mutatók 2010 és 2016 között

	2010	2016
Egy főre jutó GDP (USD PPP alapon / fő)	22 277	25 381
Nettó külső adósság (GDP %-a)	54,9 %	19,5 %
Bruttó megtakarítás (GDP %)	21 %	24,9 %
Háztartások nettó pénzügyi vagyona (GDP %-a)	67,9 %	105,8 %
Foglalkoztatási ráta	48,7 %	58 %
Munkanélküliségi ráta	11,2 %	5,1 %
Átlagos adóék (2 gyerekes családok, %)	41,7 %	37,6 %
Bruttó államadósság (GDP %-a)	79,7 %	73,9 %
Vállalatok teljes adórátája	52,4 %	46,5 %
Be nem szedett áfa aránya	21,4 %	13,7 %
Termékenységi ráta	1,25	1,49
Felsőfokú végzettségűek (30-34 évesek)	26,1 %	33 %
Természettudományos végzettségűek	18,1 %	20,8 %
Egészségesen várható élettév (élettév)	58,6 (nő);	60,1 (nő);
	56,3 (férfi)	58,2 (férfi)
Internetes bankolást használók	19 %	35 %
A teljes vállalati szektor és a kkv-k hitelállományának éves változása	-5,9 % (teljes vállalat);	2,0 % (teljes vállalat);
	-6,9 % (kkv)	8,8 % (kkv)
A nemteljesítő hitelállomány aránya	16,8 %	7,4 %

Forrás: Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 19. o.

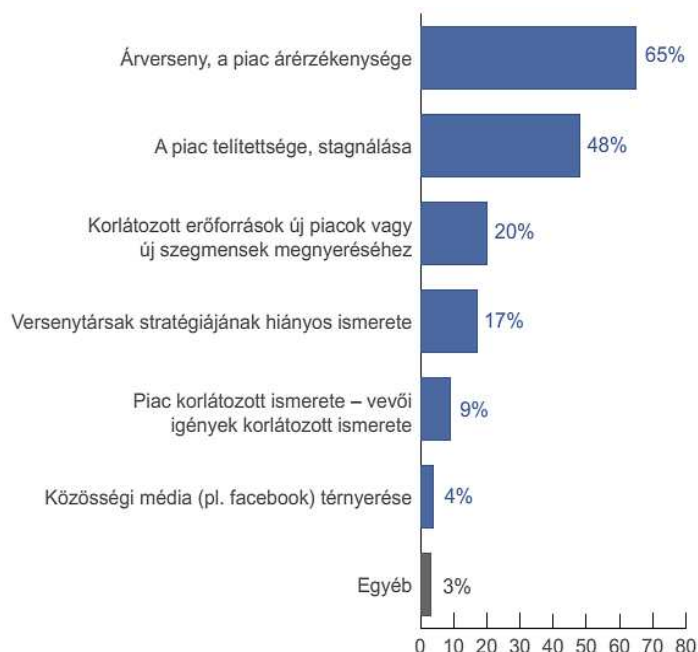
A vállalati versenyképesség külső és belső feltételeit is érintő **rejtett gazdaság becsült mértékében hazánk az EU és V3 átlagnál is meg-közelítőleg 4 százalékponttal magasabb szinten áll**. A válságot követően ugyan a rejtett gazdaság EU szerte ismét visszaszorulóban van.³ Magyarországon az áfarés mértéke az Unión belül az egyik legnagyobb mértékben csökkent 2013 és 2015 között a kormányzati intézkedések, valamint a folyamatosan javuló konjunktúra következtében.

² Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 13. o.

³ Schneider, Friedrich: Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003 to 2015: different developments. 2015. január
<http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>

Az ügyfélszerzés nehézségei

A vállalkozások kétharmadának a piacbővítési törekvéseinek jelenleg leginkább a piac árérzékenysége szab gátat, emellett a megkérdezettek közel fele úgy gondolja, hogy a piaca nagyon telített. Márpedig telített piacokon, nagy árversenyben a pozicionálás elengedhetetlen.

A pozicionálás hosszú távon az egyik legnagyobb hatással lehet a vállalkozás jövőjére. Célja a konkurenciához mért versenyelőnyök meghatározása. És itt merül fel kérdésként, hogy vajon mennyire ismerik a szektor szereplői a közvetlen konkurenciájukat. A piaci információk hiánya, mind a versenytársakra (17%-a a válaszadóknak jelölte ezt meg problémaként), mind a vevőigényekre (9%) vonatkozóan szinte lehetetlenné teszi megfelelő üzletfejlesztési stratégia kialakításának lehetőségét, pedig anélkül sokan csak megérzés alapján hoznak ad-hoc piaci döntéseket.

Forrás: Access to Finance. Európai Tanács, 2015. és Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő közép vállalatok. Deloitte, 2016. 38. o.

Termelés, termelékenység

A KKV-k szerepe a termelésben

Létszámkategória	Értékesítés nettó árbevétele, millió forint	Értékesítés nettó árbevételének megoszlása, %	Hozzáadott érték (tényező-költségen), millió forint	Hozzáadott érték (tényező-költségen) megoszlása, %	Export-értékesítés árbevétele, millió forint
0 fő	89,401	0.1	30,275	0.2	17,945
1 fő	5,389,179	6.0	1,248,489	6.6	570,069
2–9 fő	12,549,075	14.0	2,371,268	12.6	1,201,933
10–49 fő	16,335,862	18.2	3,172,824	16.8	2,779,184
50–249 fő	18,288,363	20.4	3,413,600	18.1	5,667,532
KKV-k összesen	52,651,880	59.6	10,236,456	54.3	10,236,663
250 fő és több	37,196,176	41.4	8,607,970	45.7	20,265,735
Létszámkategória összesen	89,848,055	100.0	18,844,425	100.0	30,502,398

Forrás: 3.2.5. A vállalkozások teljesítménymutatói létszámkategória szerint (2013–). KSH, 2017.

A vállalkozások és a kkv szektor munkatermelékenységének javítása a gazdasági versenyképesség fundamentuma. A kelet-közép-európai térségben a magánszektorhoz kapcsolódó **legfőbb kihívás, hogy a termelékenység és a bérek egyidejű emelése megtörténjen és ezzel Magyarország felül tudjon emelkedni a bérköltség-előnyre épülő versenyképességi modellen, valamint a közepes fejlettség csapdáján.** A

munkatermelékenység növelése előfeltétele annak is, hogy a magyar kkv szektor a nemzetközi értékláncokban feljebb tudjon lépni.⁴

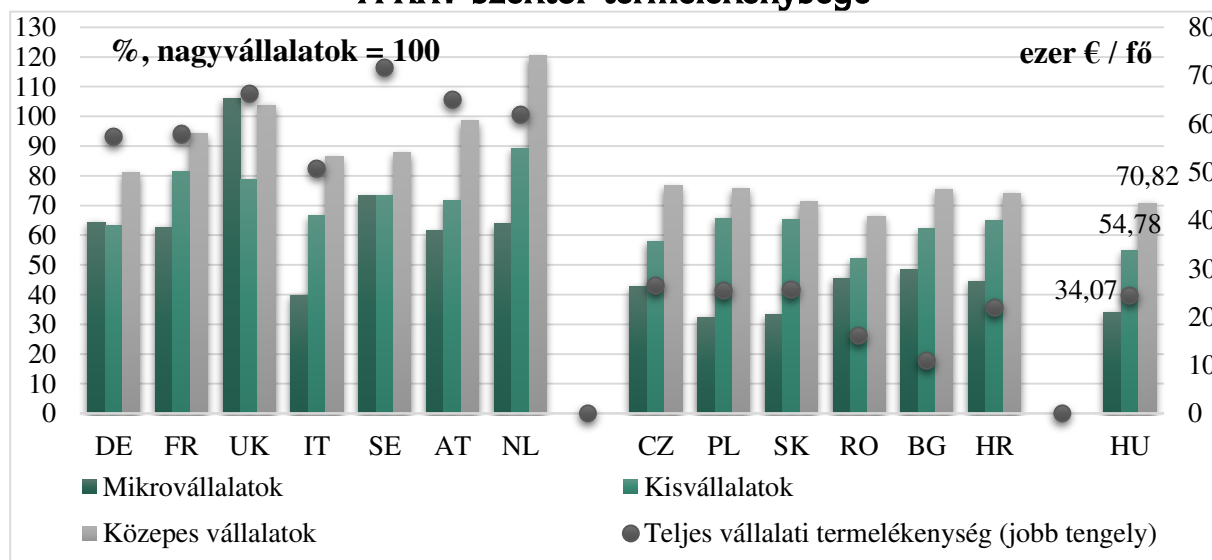
A kis- és középvállalkozások bruttó hozzáadott értéke

Év	Régió	Millió forint	Megoszlása régió szerint, %	Részesedés az összes vállalkozás bruttó hozzáadott értékéből, %	Egy kkv-ra jutó bruttó hozzáadott érték, ezer forint
2015 ^{a)}	Közép-Magyarország	3 827 130	48,6	39,8	13 533,2
	Közép-Dunántúl	728 602	9,2	37,8	11 108,4
	Nyugat-Dunántúl	742 164	9,4	37,9	11 304,5
	Dél-Dunántúl	480 343	6,1	50,9	8 901,2
	Észak-Magyarország	504 421	6,4	43,5	9 386,0
	Észak-Alföld	799 784	10,1	56,4	10 359,1
	Dél-Alföld	797 722	10,1	60,3	10 570,6
	Ország összesen	7 880 166	100,0	43,0	11 684,4

Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 14. o.

Magyarországon a teljes vállalkozói kör bruttó hozzáadott értéke 2014-ben és 2015-ben is nőtt, 2015-re elérte a 18,3 ezer milliárd forintot. Ezen belül azonban jelentős a koncentráció: **a vállalati szektor teljesítményének több mint felét a vállalkozások számának 0,8–0,9%-át képviselő, nem a KKV-körbe tartozó szervezetek termelték meg.** A kkv-k körülbelül 8%-át képviselő ipari szervezetek magas termelékenységüknek köszönhetően a bruttó hozzáadott érték közel egynegyedét (22,2–23,4%-át) állították elő.

A KKV szektor termelékenysége

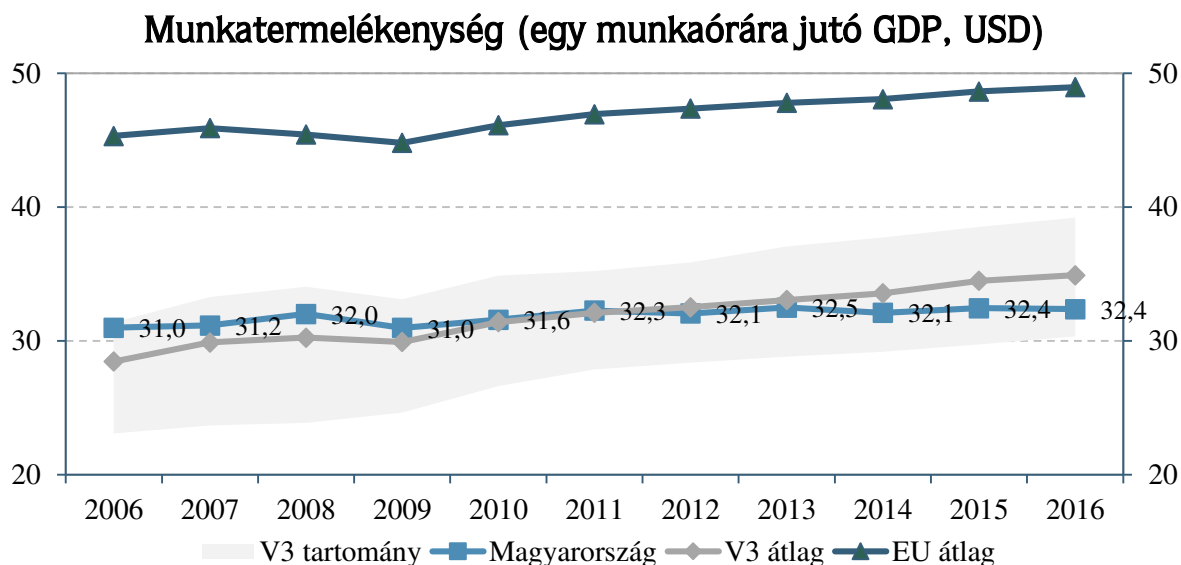

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 34. o.

A kkv-k egy főre eső munkatermelékenységében Magyarország teljesít a legkevésbé jól a visegrádi régióban, továbbá a régió átlaga nem éri el a nyugat- és észak-európai országok egy főre eső teljes vállalati munkatermelékenységének felét. Míg a nyugat- és észak-európai országokban a kisvállalkozások termelékenysége eléri a nagyokénak a 60–80 %-át, a közepes vállalkozások termelékenysége pedig megközelíti, vagy akár meg is haladja a nagyokét, addig a kelet-középeurópai országokban a középvállalkozások termelékenysége a nagyvállalatok 70–

⁴ Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 34. o.

80, a kisvállalkozásoké a nagyok 60 %-a körüli. Kelet-Közép-Európában valamennyi méretkategóriában 10–20 százalékponttal nagyobb a lemaradás. Az OECD 2017-es Vállalkozási Körkép Jelentése alapján a visegrádi régióban **a magyar feldolgozóipari kkv-k termelékenysége nőtt a legkisebb mértékben (2,7 %) 2009 és 2014 között**, ugyanakkor a szolgáltatóipari kkv körében a magyar termelékenység-növekedés volt a legnagyobb (3,5 %) a régióban.

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 50. o.

A magyar termelékenység 2010-től kezdődő stagnálása eredményeképpen a visegrádi versenytársak átlagos termelékenysége már 2012-től meghaladta a hazait, amely rés 2016-ra tovább nőtt. A magyar termelékenység 2006 és 2016 közötti emelkedése elmarad a visegrádi versenytársakétól. **A magyar munkatermelékenység a regionális átlagnak megfelelő, de a kis- és közepes vállalkozások termelékenysége némileg elmarad a régióistól.** A regionális, majd a nyugati termelékenységi szinthez történő felzárkózás, a vállalati dualitás csökkentése nagyban támogatná a potenciális GDP emelését és a sikeres gazdasági felzárkózást.

Beruházások, támogatások

A kis- és középvállalkozások nemzetgazdasági beruházásai

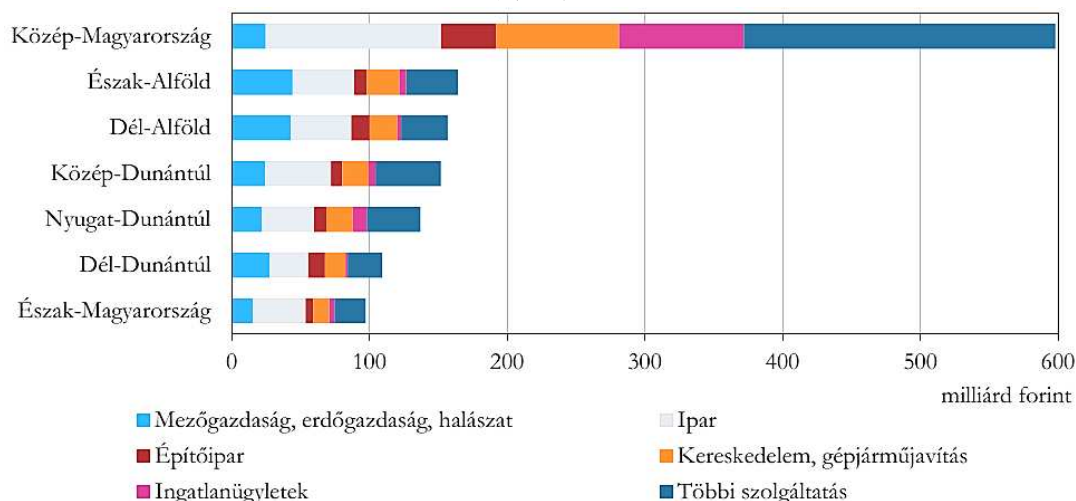
Év	Beruházás, millió forint	Ebből:			Becsült volumen- változás előző évhez képest, %	Részesedés, %	
		építési beruházás	gép, berendezés, jármű	egyéb		a vállalkozások összes beruházá- sából	a nemzet- gazdaság összes beruházá- sából
		millió forint					
2013	1 147 596	448 326	663 950	35 320	n.a.	35,5	25,1
2014	1 387 644	466 678	881 791	39 175	19,2	34,8	25,1
2015 ^{a)}	1 413 985	541 500	833 138	39 347	0,3	34,1	24,5

Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 16. o.

A vállalkozások összes beruházásában sem meghatározó a szerepük, hiszen a foglalkoztatásban, az árbevételben, vagy a hozzáadott értékben képviselthez viszonyítva alacsony, a három év átlagában mintegy 34,8%-os a részarányuk. A kkv-szektor beruházásai 2014-ben dinamikusán nőttek: a hazai kkv-szektor beruházásait elősegítette a pénzügyi

forrásoldal az alacsony (hazai és nemzetközi) jegybanki alapkamatokon túlmenően – számos egyéb kamattámogatott konstrukció mellett – a Növekedési és Hitelprogram keretében igényelhető alacsony kamatozású beruházási célú kölcsönök révén.

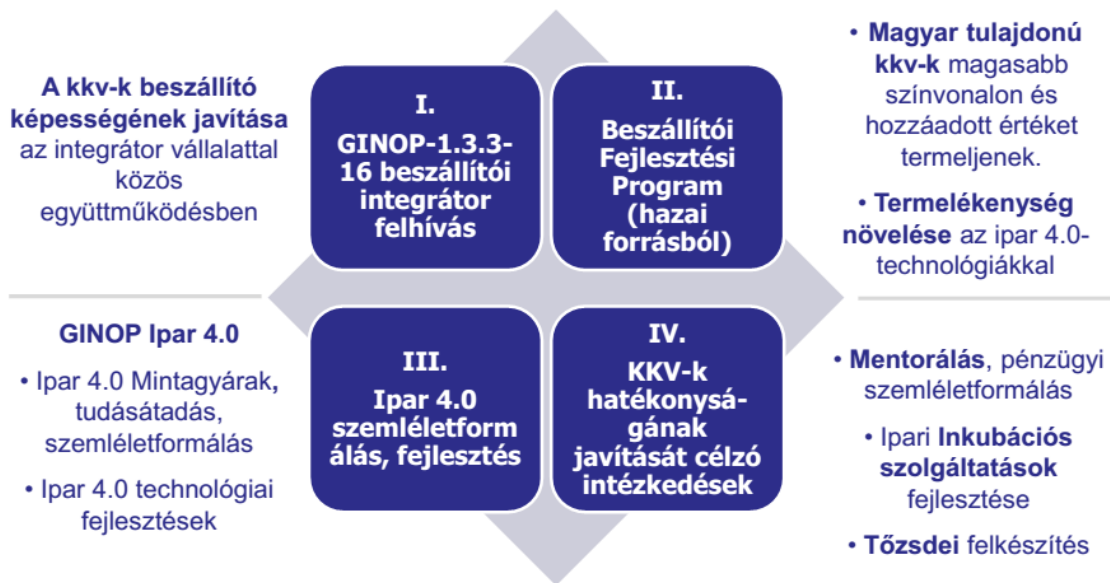
A kis- és középvállalkozások beruházási teljesítményértéke régióként, 2015

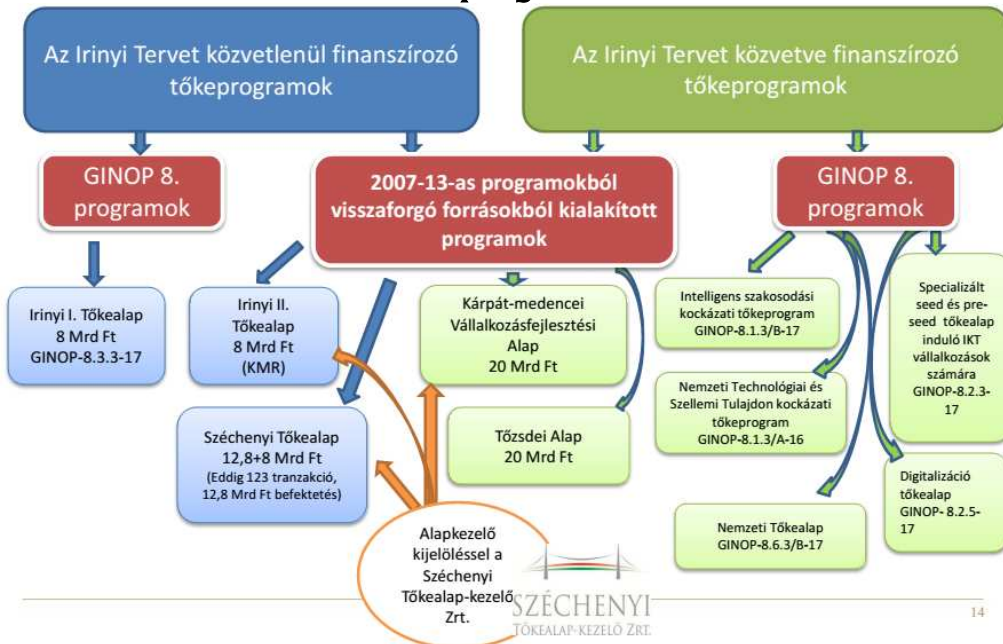
Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 17. o.

A kis- és középvállalkozások beruházásainak területi megoszlását vizsgálva – a gazdaság súlypontjának megfelelően – Közép-Magyarország jelentősége kiemelkedő: a vizsgált időszakban a kkv-körbe sorolt vállalkozások beruházásainak átlagosan 38,7%-a itt valósult meg. Az egyes régiókat tekintve 2015-ben a kkv-beruházások jelentősen különböztek az új fejlesztések nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlásában: a szolgáltatások részaránya például Közép-Magyarországon összesítve 68, Dél-Alföldön 36, Dél-Dunántúlon 38% volt. Hasonló eltéréseket találunk a kkv-szektor régiókénti ipari beruházásaiban 2015-ben. Az iparhoz és a szolgáltatásokhoz hasonlóan a kkv-k építőipari és mezőgazdasági beruházásai is jelentősen különböznek régiók szerint. Az egy kkv-ra jutó beruházás is nőtt valamelyest a vizsgált időszakban: 2013-ban egy kkv beruházásra átlagosan 1,9 millió, 2015-ben 2,1 millió forintot fordított. **Kedvezőtlennek mondható, hogy a kis- és középvállalkozások az általuk előállított bruttó hozzáadott érték alacsony hányadát fordították инвестиciókra, annak ellenére is, hogy ez a hányad csekély mértékben emelkedett a vizsgált időszakban.**

KKV támogatási rendszer

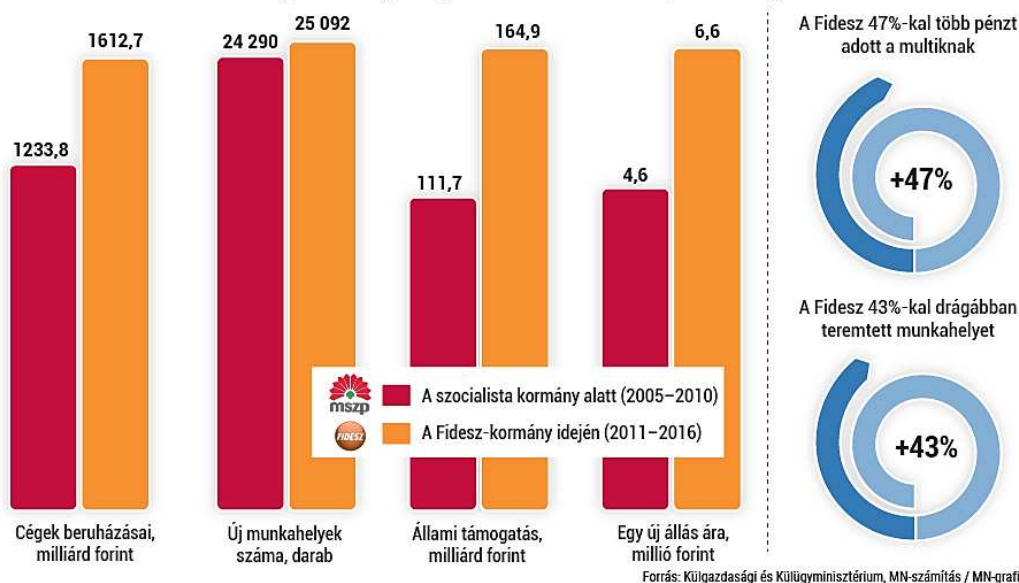
Tőkeprogramok

Forrás: Lakatosné Lukács Zsuzsanna: KKV -k jelenlegi szerepe a magyar gazdaságban, NGM, 2017.

Kormányzati, állami munkahelyteremtő támogatások 2005-2016 között

Elsősorban külföldi multinacionális cégeknek és magyar nagyvállalatoknak adott munkahelyteremtő támogatás

Forrás: Wiedemann Tamás: Hiába mond mást, a multik pártján áll a Fidesz. Magyar Nemzet, 2017. augusztus 26.

A nagy és multinacionális vállalatoknak a **kormányzati munkahely-teremtési támogatások** is jelentősen kedveztek. Az adatokból azt látni, hogy a 2005–2010 között regnáló szocialista kormányok 111,7 milliárd forintnyi állami támogatást adtak a cégeknek beruházásaikhoz, cserébe azok 1233 milliárd forint beruházást és 24 290 új munkahelyet hoztak létre. Az Orbán-kormány ugyanis 2011–2016 között 164,9 milliárd forintnyi közpénzt juttatott a cégeknek, amelyek 1612,7 milliárd forintos beruházást valósítottak meg, és 25 092 új munkahelyet hoztak létre. Tehát 47 %-kal több pénzt adott a nagyvállalati szektornak, mint a szocialisták. Miközben **a baloldali kabinetek 4,6 millió forintot adtak egy újonnan létrejövő állásért, addig a jobboldali, nemzeti kormány 6,6 milliót.** 2016-ban 18 céggel kötött megállapodást a kormány. A vállalatok 267,9 milliárd forintos beruházási terveit a kabinet 63,5 milliárd forinttal támogatta. Ennek során 5549 új munkahely jött létre, vagyis állásonként **11,4 millió forintnyi közpénzt kaptak a vállalatok.** Ezzel lényegében a kormány, a 2016-os bruttó átlagbérrel számolva, **3,6 évre kifizeti a munkások bérét, sőt átvállalja a nagyvállalatok beruházásainak a negyedét.** 2016-ban a Mercedes-Benz Manufacturing Kft. kapta a legnagyobb állami dotációt, összesen 12,8 milliárd forintot. Az egyik legkirívóbb szerződést a Hell csoporttal kötötte, miután az energiaital-gyártó cég 7 milliárd forintot kapott, amelyért cserébe 320 munkahelyet hozott létre. Egy állás tehát közel **22 millió forintba került az adófizetőknek, vagyis a kormány lényegében 7 évre kifizette a munkások bérét.** Egy hazai kisvállalkozás nem is álmodozhat ilyen nagyvonalú állami támogatásról. Az adatok alapján jól látszik, hogy **2010 után** visszaestek a szolgáltatási ágazatban létrejövő beruházások, és **jelentősen eltolódott az arány a termelő szektorok javára.** A gyártó cégek **támogatása kérdéses lehet, hiszen többségében összeszerelő üzemek, alacsony hozzáadott értékkel.** A külföldi vállalatok állami dotáció nélkül is bővítenék a kapacitásaikat.

Foglalkoztatás és bérek

A kis- és középvállalkozásoknál a szervezet tevékenységében részt vevők éves átlagos létszáma összesen **1 millió 952,3 ezer fő volt**, ebből 21,8 ezer fő nonprofit gazdasági társaságnál dolgozott, arányait tekintve ez a **munkavállalók több mint 70 %-ját jelenti**.

A KKV-k szerepe a foglalkoztatásban

Létszámkategória	Vállalkozások száma, darab	Foglalkoztatottak létszáma, fő	Egy foglalkoztatottra jutó árbevétel, ezer forint/fő	Foglalkoztatottak létszámának megoszlása, %
0 fő	5,907	–	–	–
1 fő	474,781	474,781	11,351	15.9
2–9 fő	177,206	620,162	20,235	20.7
10–49 fő	29,870	565,287	28,898	18.9
50–249 fő	4,950	487,312	37,529	16.3
250 fő és több	948	844,310	44,055	28.2
Összesen	693,662	2,991,852	30,031	100.0

Forrás: 3.2.5. A vállalkozások teljesítménymutatói létszámkategória szerint (2013–). KSH, 2017.

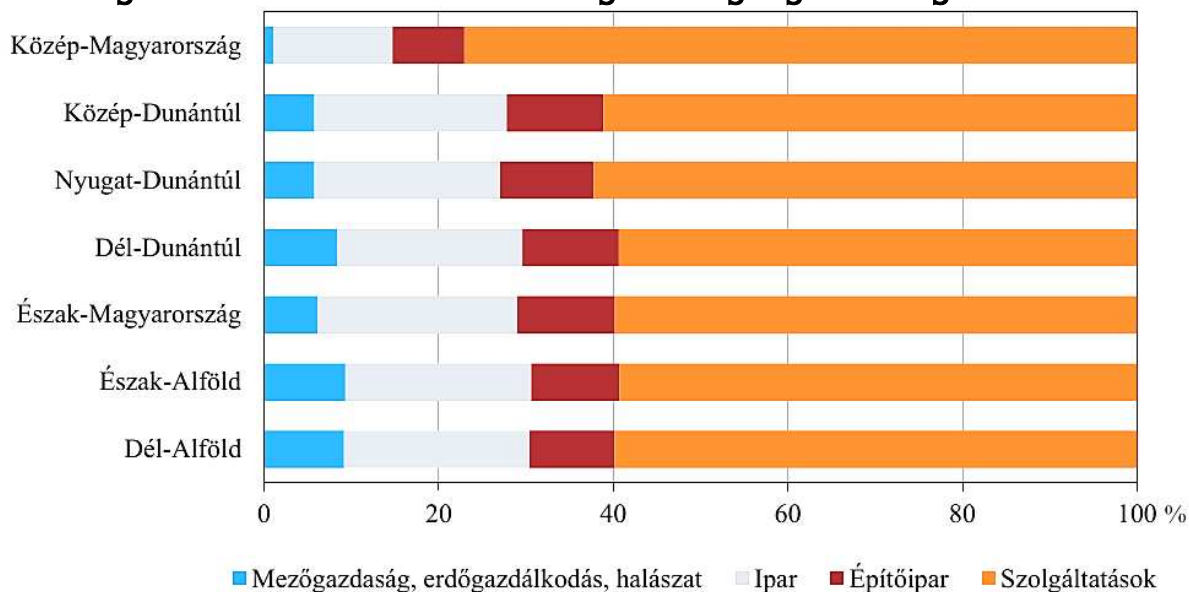
A vállalkozások mérete alapján számbeli dominanciájukból következően a mikrovállalkozások szerepe a leghangsúlyosabb, a kkv-knál foglalkoztatottak 53,7%-ának biztosítottak kereseti lehetőséget, miközben a kisvállalkozások foglalkoztatási súlya 26,7, A közepes vállalkozásoké 19,6% volt 2015-ben. Ezek az arányszámok lényegében nem változtak 2013-hoz és 2014-hez képest. A nem KKV-körbe tartozó vállalkozások esetében (szintén figyelmen kívül hagyva a nonprofit gazdasági társaságok adatait) 2014-ben 4,2, 2015-ben 3,3%-kal bővült a szervezet tevékenységében részt vevők száma. A kkv-k foglalkoztatási súlya mindhárom évben hasonló: a kkv-körben foglalkoztatottak aránya az összes nem pénzügyi főtevékenységű – nonprofit gazdasági társaságokat nem tartalmazó – vállalkozási körhöz viszonyítva 2013 és 2014 között 0,3 százalékponttal csökkent, majd 2014 és 2015 között nem változott (68,1%). A nonprofit gazdasági társaságok adatait is figyelembe véve ez az arány 66,9% volt 2015-ben.

A foglalkoztatottak megoszlása KKV kategória és régió szerint

Megnevezés	0–1 fős mikro- vállalkozások	2–9 fős	Kis- vállalkozások	Közép- vállalkozások	Nem KKV kör	Összesen
Közép-Magyarország	42.1	42.0	44.8	42.7	50.8	45.5
Közép-Dunántúl	9.9	9.4	9.4	9.0	12.4	10.5
Nyugat-Dunántúl	9.9	9.7	9.2	9.6	10.0	9.7
Dél-Dunántúl	8.2	7.5	7.0	7.2	4.9	6.6
Észak-Magyarország	7.9	7.7	7.0	7.1	6.7	7.2
Észak-Alföld	11.3	11.6	10.6	13.0	8.4	10.5
Dél-Alföld	10.7	12.1	12.1	11.4	6.7	10.0
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Forrás: 3.2.10. A vállalkozások foglalkoztatottainak megoszlása kis-és középvállalkozási kategória és régió szerint (2013–) [%], KSH, 2017.

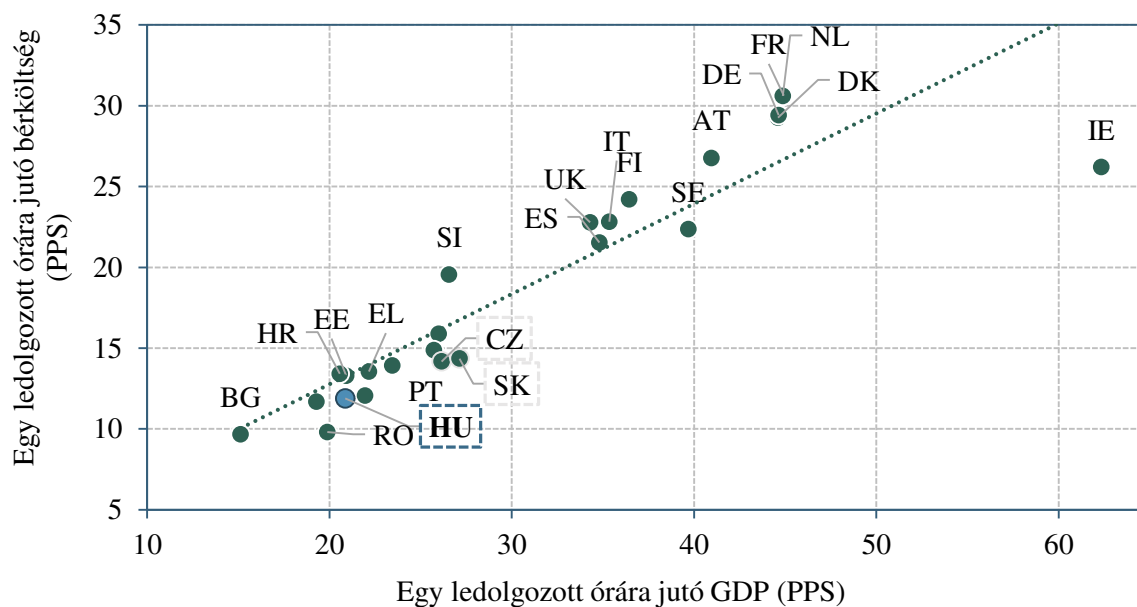
Foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak és régiók szerint

Forrás: A kis- és középvállalkozások jellemzői – adat-előállítás új módszertannal. KSH, 2016 november, 17. o.

A kis- és középvállalkozásoknál az ipari szervezetek foglalkoztatási súlya alacsony (18,2%), A kkv-körben a szervezet tevékenységében részt vevők 67,4%-át szolgáltatási ágazatokban (G–S ágak) foglalkoztatták. 2015-ben ezzel egy nagyon enyhe, 1 százalékponton belüli növekedés következett be a szektor foglalkoztatási szerepében. A legdominánsabb ágazat a kereskedelem, gépjárműjavítás volt, amely a kkv-k teljes létszámának 22,3–23,3%-áért felelt az elmúlt három évben. Ezt követte a szakmai, tudományos műszaki tevékenység

Termelékenység és bérek az Európai Unióban (2016)

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 59. o.

A bérek országok közötti összehasonlításakor szükséges figyelembe venni a fizetések vásárlóerejét. Vásárlóerőparitáson számítva (PPS) 2016-ban a magyar bérek több mint kétszeres lemaradást mutattak a magyar munkaerő legfőbb kivándorlási célpontjának számító országok átlagától (Egyesült Királyság, Németország, Ausztria). A bérek értékelésekor

azonban érdemes figyelembe venni a munkaerő által előállított hozzáadott értéket, azaz a termelékenységet is. Az Európai Unió országait tekintve a magyar bérszint a hazai termelékenységgel összhangban alakul, azonban jelentősen elmarad a nyugati értékektől.

Kiemelt HR-problémák

A Deloitte Versenyképességi Indikátor Jelentés alapján a megfelelő munkaerő megtalálásának nehézségeivel már szembesült vállalkozások számára **legnagyobb gondot a jelentkezők szakmai tapasztalatának hiánya jelenti (60 %), minden második válaszadó említette a megfelelő szakmai/technikai képességek hiányát is (50 %).** A cégek mindössze 28%-a tapasztalta, hogy azért nem talál megfelelő munkaerőt, mert annak túl magas lenne a bérigénye. Legnehezebb megfelelő embert találni a termelésben dolgozó pozíciókba közép- és alacsony szintű végzettséggel vagy segédmunkás munkakörbe.

Regionális eltérésként mutatkozik, hogy Kelet-Magyarországon nagyobb probléma a megfelelő nyelvtudással rendelkező munkatársak toborzása, mint az ország többi részén, míg a 25 fő alatti cégeknél az értékesítő kollégák megtalálása okoz nagy fejfájást a vállalatvezetőknek. A munkahely megválasztása kapcsán a folyamatos **szakmai fejlődés és képzés lehetősége, a minőségi munka megfelelő elismerése és megbecsülése a legfontosabb szempont főként az Y generáció tagjai számára.** A munkaerő-toborzás legkedveltebb fóruma az online állásportálokra való hirdetés, minden második vállalkozás él ezzel a lehetőséggel.

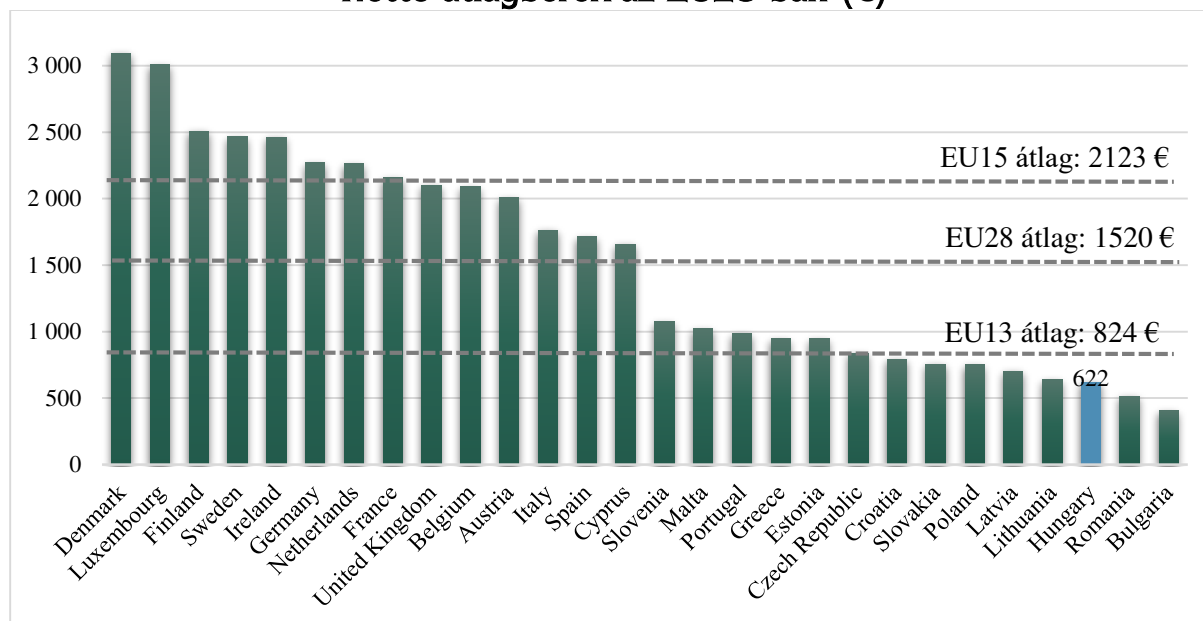
Forrás: Access to Finance. Európai Tanács, 2015. és Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016. 38. o.

A munkaerőhiány a nagyárnyú elvándorlás következménye, mintegy 600 ezren élnek külföldön elsősorban Németországban és azt Egyesült Királyságban.⁵ (A KSH Népszámtudományi Intézete által 2015-ben publikált Demográfiai Portré szerint 2014 elején 330 ezer magyar élt Európában, ez három és félszerese volt a 2001-es számnak.) Bár utóbbi időben Magyarországon emelkednek a munkabérek, relatíve felértékeli a hazai munkaerőpiacot és a munkalehetőségeket külföldre képest, ami valamennyire csökkenti a kifelé irányuló mozgást, és erősödik a magyar munkaerőpiac megtartóereje. A kettő között azonban nincs akkora átfordulás, hogy azok, akik régen külföldön vannak, önmagában ezért hazajöjjenek. **Ahhoz, hogy a magyar munkaerőpiac megtartóereje emelkedjen, a hazai bérszintnek és a külföldi megélhetési lehetőségeknek sokkal közelebb kell kerülniük.**⁶

⁵ Beke Károly: Ide vezetett a tömeges kivándorlás: több magyar lépett le, mint gondoltuk. Portfolio, 2017. augusztus 30. és Akár hatszázezer magyar is dolgozhat külföldön? KFTkreátor.hu

⁶ László Gyula: 600 ezer magyar hagyhatta el az országot. Index, 2017.08.30.

Nettó átlagbérek az EU28-ban (€)

Forrás: Saját összeállítás a List of European countries by average wage alapján

Nettó havi jövedelemkülönbség Németországhoz és az EU15-höz képest (€-ban)

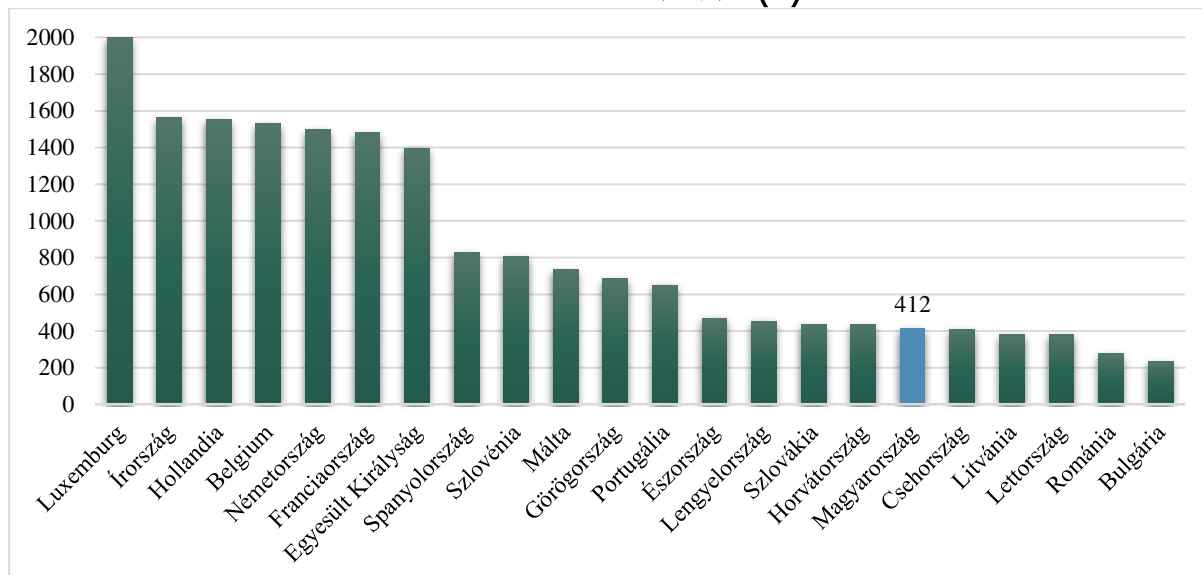
	Az átlagos nettó havi bér különbsége		Az EU11 átlagbér az EU15 százalékában; EU 15 = 100		
	Általános	A gazdasági szerkezet és a munkaerő összetételének megfelelően	2008	2016	változás
Litvánia	-313.667	-469.008	30.3	32.5	▲ 2.2
Csehország	-428.186	-555.328	38.8	36.7	▼ -2.1
Szlovénia	-377.421	-633.892	60.5	59.5	▼ -1.0
Lengyelország	-639.041	-669.196	31	29.2	▼ -1.8
Észtország	-466.807	-686.936	37	42.3	▲ 5.3
Szlovákia	-574.439	-708.387	32.7	36.8	▲ 4.1
Horvátország	-658.516	-810.263	43.5	36.9	▼ -6.6
Magyarország	-840.906	-947.698	34.7	28.2	▼ -6.5
Lettország	-819.858	-954.322	33	34.7	▲ 1.7
Bulgária	-826.576	-955.166	11.8	17.7	▲ 5.9
Románia	-944.462	-1058.26	22.8	21.1	▼ -1.7
Átlag	-626.353	-768.041	34.2	34.1	0.0

Forrás: Saját összeállítás a Revealed: true size of EU east-west pay gap. European Trade Union Institute, 2017. szeptember. 21. és EU East-West wage gap: huge and got bigger. European Trade Union Institute, 2017. alapján

A tizenegy közép- és kelet-európai országban átlagosan a munkavállalók havi 626 €-val keresnek kevesebbet, mint a németországi munkavállalók, ha pedig a megélhetési költségeket, a gazdasági szerkezetet és a munkaerő összetételét is figyelembe vesszük, akkor ez 768 €. A legrosszabb helyen Románia és Bulgária szerepel, de Magyarország is mindössze a nyolcadik a tizenegyből, nálunk 947 € a különbség, azaz 300.000 Ft. 2008-hoz képest a 2016-os bérszínvonal, nyolc év alatt semmit sem fejlődött, ugyanolyan alacsonyan maradt, a 11 országból kevesebb mint a felében történt pozitív változás, Bulgária (5,9 százalékpont) és Észtország (5,3 százalékpont) esetében. A többiekénél csökkenés figyelhető meg, Magyarországon és Horvátországban ez sajnálatosan a legrosszabb -6,5 és -6,6 százalékpont. Az Észak- és Nyugat-Európában dolgozó munkavállalókat jobban fizetik meg,

mert a bérezési rendszer tisztességebb és átláthatóbb, beleértve a szakszervezeteket, és a munkáltatókkal folytatott tárgyalásokat. Ez kulcsfontosságú tényező Németország, Ausztria, Hollandia és a skandináv országok jólétének és ipari sikerének. Az EU 11 országban a szakszervezetek és a kollektív tárgyalások gyengék.

Minimálbérek EU 28 (€)

Forrás: Minimálbérek, Eurostat, 2017.

Az unió 28 tagországából hatban (Dánia, Ausztria, Olaszország, Ciprus, Finnország, Svédország) nincs hivatalos minimálbér, **a többiben viszont hatalmas különbségek vannak az országok között. Németország sajátos megoldást választott.** A minimálbér mértéke a szociális partnerek bizottságának (minimálbér bizottság) javaslatára a Szövetségi Kormány törvényerejű rendeletével megváltoztatható.⁷ A minimálbér szintjét tehát két évente határozza meg szakmánként (!) a politikai pártoktól független Minimálbér Bizottság (Mindestlohnkommission), például építőipar, gépkezelő, bányászat, szakmai továbbképzés, villanyszerelő, takarítás, festő, nem betanított munka, ápoló, gondozó. 2017-ben emelkedett a minimálbér Németországban, az órabér 8,50 €-ról 8,84 € lett, így a korábbi havi 1440 € most 1498 €.⁸

⁷ Mindestlohnengesetz vom 11. August 2014 (BGBl. I S. 1348)

⁸ Minimálbér-statisztika. Eurostat, 2017.

Ágazatspecifikus minimálbérek Németországban

Minimálbér	Érvényességi idő	Nyugat	Kelet
		EUR	
Ideiglenes foglalkoztatás	01.06.17 - 31.03.18	9.23 (Berlin: 8.91)	8.91
	01.04.18 - 31.03.19	9.49 (Berlin: 9.27)	9.27
	01.04.19 - 30.09.19	9.79 (Berlin: 9.49)	9.49
	01.10.19 - 31.12.19	9.96 (Berlin: 9.66)	9.66
Szakképzési és továbbképzési szolgáltatások (oktatás)	01.01.17 - 31.12.17	14.60	14.60
Építőipar			
Szakt munkások	01.01.17 - 31.12.17	11.30	11.30
Szakképzett munkavállaló, gépkezelők, járművezetők	01.01.17 - 31.12.17	14.70 (Berlin: 14.55)	11.30
Tetőfedés	01.01.17 - 31.12.17	12.25	12.25
Elektronikai szolgáltatás	01.01.17 - 31.12.17	10.65 (Berlin: 10.40)	10.40
	01.01.18 - 31.12.18	10.95	10.95
	01.01.19 - 31.12.19	11.40	11.40
Húsipar	01.12.16 - 31.12.17	8.75	8.75
Ipari tisztítás			
Beltéri és karbantartási tevékenységek	01.01.17 - 31.12.17	10.00	9.05
Üveg- és homlokzati tisztítás	01.01.17 - 31.12.17	13.25	11.53
Állványozás	01.05.17 - 30.04.18	11.00	11.00
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és kertészet	01.01.17 - 31.10.17	8.60	8.60
	01.11.17 - 31.12.17	9.10	9.10
Festés, mázolás			
Szakképzetlen munkavállaló	01.05.17 - 30.04.18	10.35	10.35
	01.05.18 - 30.04.19	10.60	10.60
	01.05.19 - 30.04.20	10.85	10.85
	01.05.20 - 30.04.21	11.10	11.10
Szakképzett munkavállaló	01.05.17 - 30.04.18	13.10	11.85
	01.05.18 - 30.04.19	13.30	12.40
	01.05.19 - 30.04.20	13.30	12.95
	01.05.20 - 30.04.21	13.50	13.50
Hosszú távú ellátás	01.01.17 - 31.10.17	10.20	9.50
Kéményseprő	01.01.16 - 31.12.17	12.95	12.95
Kőműves és kőfaragás	01.05.17 - 30.04.18	11.40	11.20
	01.05.18 - 30.04.19	11.40	11.40
Mosodai szolgáltatás	01.07.16 - 30.09.17	8.75	8.75

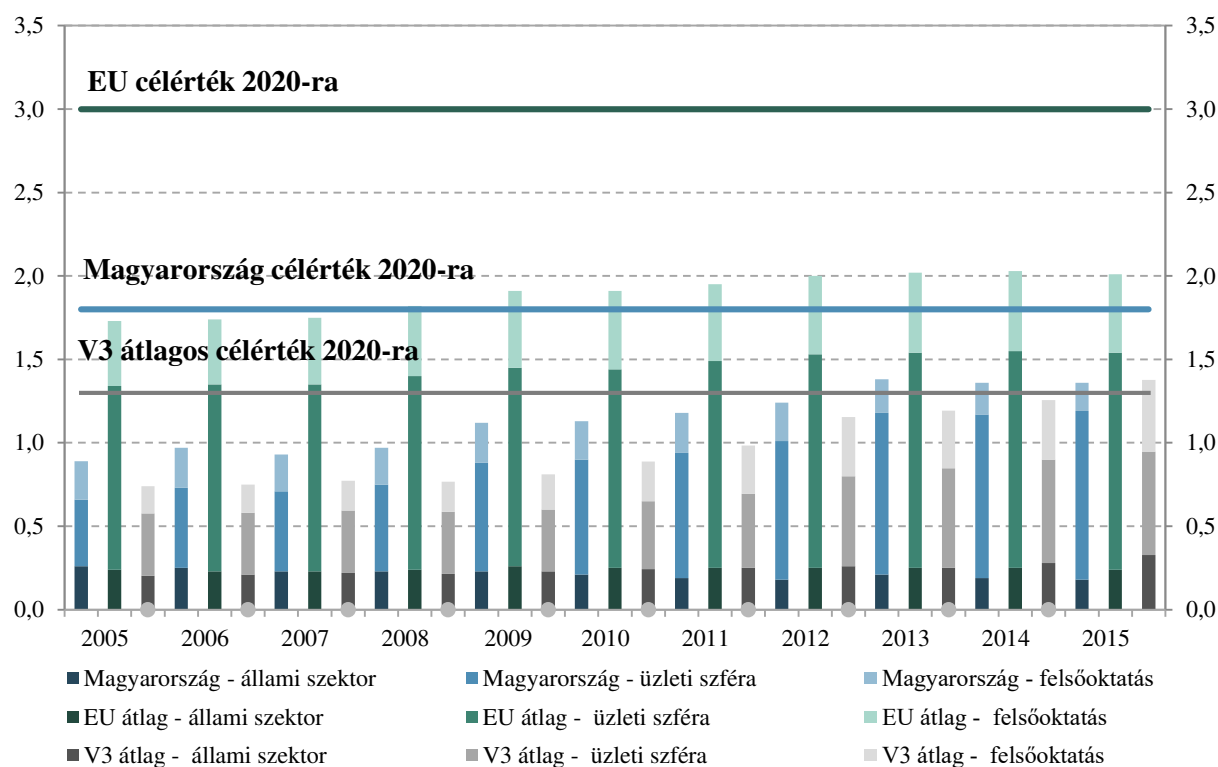
Forrás: Statutory agreed branch-specific minimum wages in Germany in June 2017 (www.destatis.de)

K+F+I

Magyarország innovációs teljesítménye az EU átlagtól elmarad, ám a régiós átlagnak megfelelő szintű. A GDP arányos teljes K+F kiadás Magyarországon 2005 és 2015 között 0,92 %-ról 1,38 %-ra nőtt. Míg az üzleti ráfordítások mértéke magas, addig a felsőoktatási és az állami K+F kiadások terén elmarad Magyarország visegrádi régió átlagától.

Az innovatív projektötletek olykor nehezen jutnak külső finanszírozáshoz; ennek egyik fő oka a kisebb vállalatoknál jelentkező fedezethiány, illetve az, hogy az innovatív KKV-k és a finanszírozók nem minden esetben értik meg egymás szándékait, elvárásait. Szintén kihívást jelent az innovációs ökoszisztéma gyengesége. A kisebb innovatív vállalatok piaci ismeretei és kapcsolatrendszere gyakran hiányos, amit – állami és nagyvállalati – inkubációs és mentoring programok részben ellensúlyozni tudnának. Mindezen segíthet, hogy a 2014-20-as uniós időszak felhívásai némi késést követően többnyire megjelentek, a jövőben érdemi támogatást biztosítva az innováció ösztönzésére – igaz, ezek elsősorban a Budapesten és Pest megyén kívül lesznek elérhetőek.⁹

K+F kiadások a teljes gazdaságban és szektorálisan (GDP %-a)

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 36. o.

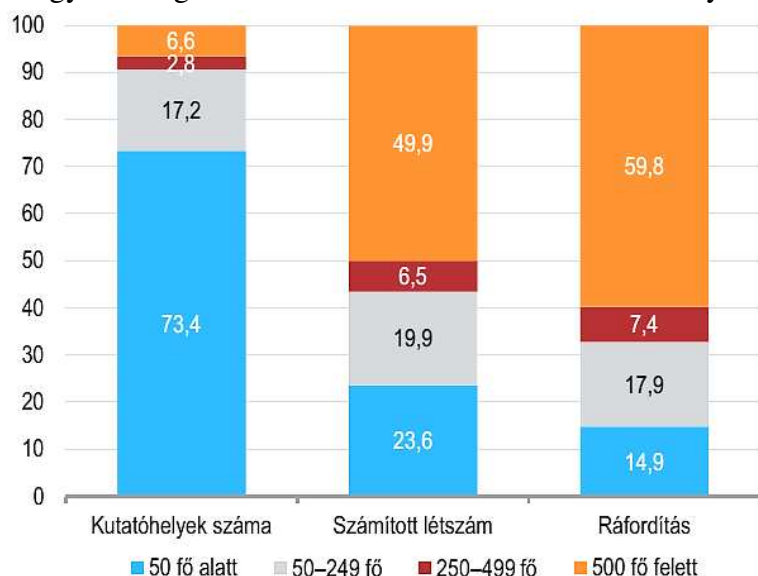
A 2020-ra vállalt célkitűzéseket a V3-ak átlagosan már elérték, de Magyarország még elmarad, a régiónál magasabb célértékétől. 2015-re a visegrádi országok átlaga bár felzárkózott a magyar szinthez (elsősorban Csehországnak köszönhetően), hazánk a kelet-közép-európai térségben még mindig a legjobb három ország közé tartozik e téren. A hosszú távon versenyképes kutatói ökoszisztéma megteremtéséhez a magyar K+F kiadásokat, ezen belül a felsőoktatásra és az állami K+F-re szánt forrásokat célszerű lenne növelni. **A K+F-ben alkalmazott munkavállalók létszáma Magyarországon 2013-ig a régióhoz hasonlóan**

⁹ Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016. 13. o.

növekvő tendenciát mutatott, ami később enyhén csökkent, míg a V3-ak tovább tudták azt növelni, 2015-ra utolérve Magyarországot. Az EU átlagot azonban egyetlen visegrádi ország sem éri el. A K+F létszám ismét növekvő pályára állítása fontos lenne a K+F+I versenyképessége szempontjából. **Az EU-nak megközelítőleg 1,0 Magyarországnak 0,4 százalékpontos K+F kiadásnövelésre van szüksége a 2020-ra kitűzött célok eléréséhez.** A kiadások megoszlását illetően Magyar- országon a felsőoktatási és az állami K+F-re fordított összegek alacsonyabbak az EU és a visegrádi térség átlagánál. **A K+F kiadások növelésével várhatóan erőteljesebb lesz a tudásintenzív iparágak reprezentációja, amely a GDP nagyobb ütemű növekedéséhez és ezáltal a versenyképesség javulásához vezethet.**

A vállalkozások főbb adatainak létszám-kategóriák szerinti megoszlása

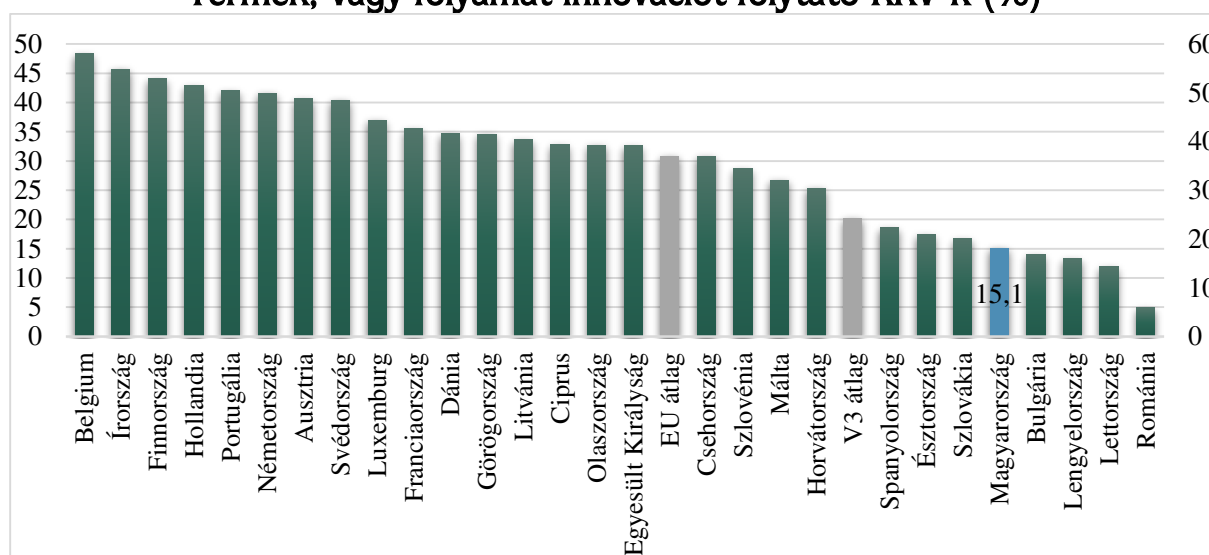
Magyarországon 2016-ban 1291 vállalkozási kutatóhely működött, 8,6%-kal kevesebb, mint az

előző évben. Az **50 főnél kisebb kutatóhely fejlesztést végző vállalkozások aránya 73,4%** volt, de részesedésük a teljes munkaidejű foglalkoztatottakra átszámított K+F-létszámból csak **23,6**, a K+F-ráfordításból pedig **14,9%** volt. Az 500 főnél nagyobb vállalkozások foglalkoztatták a teljes munkaidőre számított összes K+F-létszám közel felét (49,9%), a ráfordításoknak pedig csaknem 60%-a itt realizálódott.

Forrás: Kutatás-fejlesztés, 2016. Statisztikai Tükör 2017. október 11.

Termék, vagy folyamat innovációt folytató KKV-k (%)

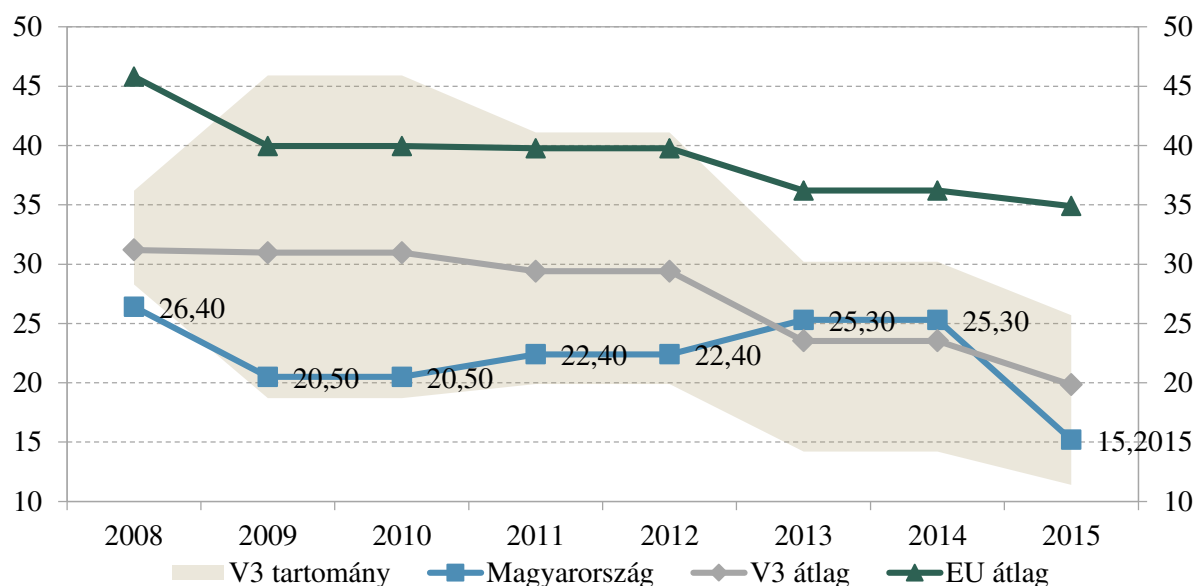

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 73. o.

A KKV-k körében új terméket bemutató, vagy gyártási folyamatot indító vállalatok aránya a 2008–2015 időszakban elmaradt nem csak az európai uniós, de a visegrádi

országok régiójában tapasztalt szinttől is. A magánszféra K+F kiadásainak növekedése hozzájárul a termék-, illetve folyamat innovációs tevékenységek fokozásához.

Szervezeti, vagy marketing innovációt folytató KKV-k (%)

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 74. o.

A magyar kkv szektor **2015-ben ismét csökkenő szervezeti és marketing innovációs teljesítmény nyújtott. A visegrádi térség többi országában is gyengült a mutató értéke.** A szervezeti és marketi innovációs folyamatok régiósnál erőteljesebb jelenléte eszköz lehet a tudományos-technológiai jellegű versenyképességünk növelésére.

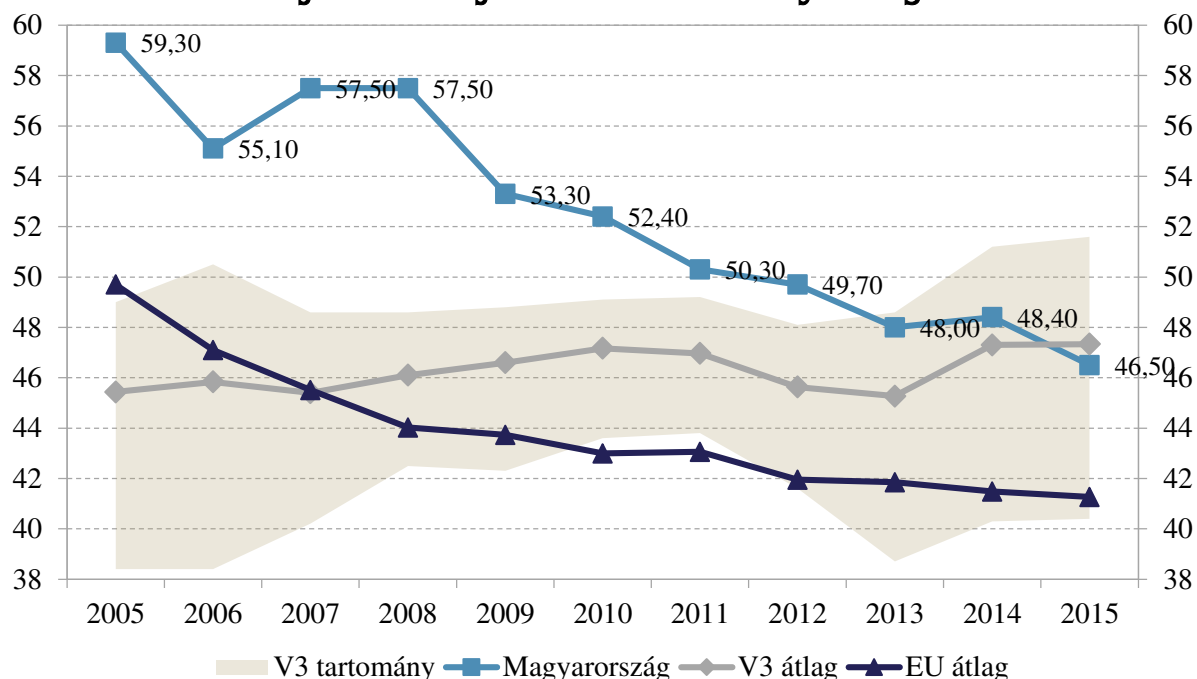
Magyarország és a visegrádi régió a szabadalmak számában számottevően elmarad az EU átlagtól. Hazánk nemzeti szabadalmi hatóságánál bejegyzett szabadalmainak száma alacsonyabb, mint a visegrádi átlag, a magyar állampolgárok által az Európai Szabadalmi Hivatalhoz bejegyzett szabadalmak száma azonban meghaladja a régiós átlagértéket. Az alacsony magyar érték egyrészt arra vezethető vissza, hogy **a nagy multinacionális vállalatok az új technológiai vívmányokat még akkor is a vállalat székhely szerinti országában jegyzik be, ha azt nem ott fejlesztették,** másrészt a tudásigényes üzleti kutatási tevékenység nagyobb részét az EU magországaiban hajtják végre.

Magyarországon régiós és EU-s összehasonlításban is kiemelkedő a high-tech szektorban foglalkoztatottak aránya. Az elmúlt években ráadásul Magyarországon – a többi országban megfigyelhető stagnálással ellentétben– ez az arány tovább nőtt, ami az elektronikai, optikai, gyógyszeripari és számítástechnikai területeken, valamint a telekommunikációs, televíziós, közvetítési, hangtechnikai, programozási, tanácsadási és kutatói-fejlesztői tevékenységekben dolgozókat öleli fel. **Az EU innovációs értékelőtáblája alapján hazánk a közepes technológiai fejlettségű és a high-tech termékek exportjában EU első,** valamint az innovatív szektorok gyorsan növekvő vállalkozásaiban is az EU élvonalában áll.

Adózás

Minden vállalkozás számára a jövedelmek (újra)befektetésének fontos szempontja, hogy a régiós versenytársak-hoz képest kedvező adófeltételek mellett működhetnek-e a célszágban.

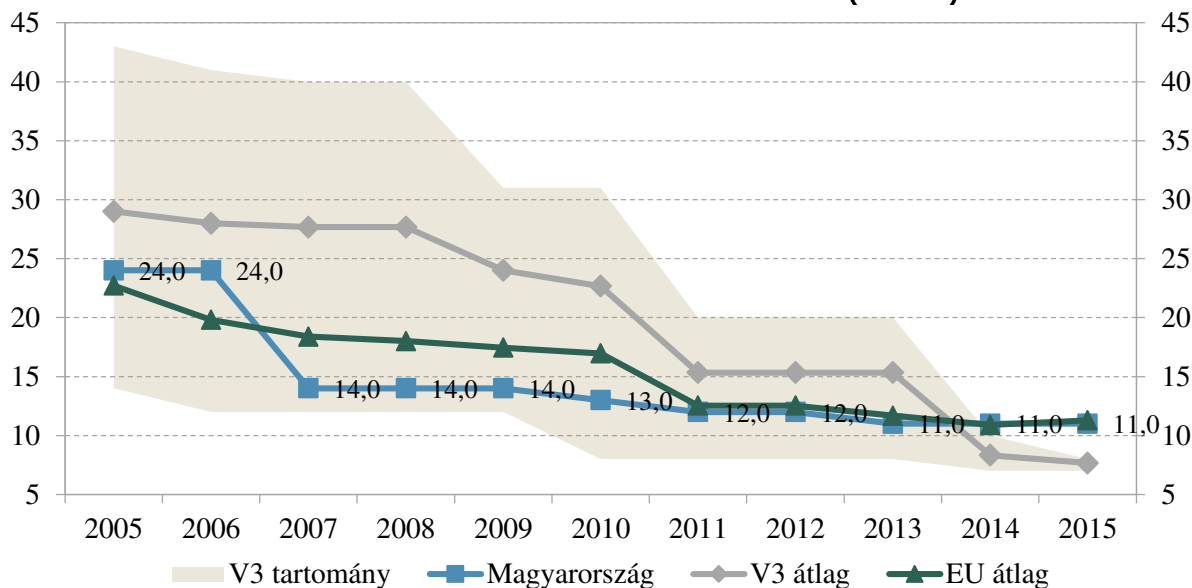
A vállalatok teljes adórátája az adózás előtti nyereség százalékában

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 68. o.

A PWC és a Világbank „paying taxes” kiadványának vállalatok teljes adórátájára vonatkozó mutatója azt értékeli, hogy egy modellezett, belföldi, 60 főt foglalkoztató vállalkozás összesen mekkora adóterhessel szembesül. A **vállalatok teljes adórátája az adózás előtti nyereség arányában Magyarországon 2005 és 2015 között – 59,3-ról 46,5 %-ra – több mint 12 százalékpontot csökkent** a Doing Business adatai szerint, amivel a V3-ak átlaga alatti szintre süllyedt és a vizsgált időszakban szintén csökkenő EU átlagot is megközelítette. **Az EU átlag eléréséhez azonban a vállalatok teljes adórátájának további csökkenése szükséges, amely részben teljesül a szociális hozzájárulási adó és a társasági adó kulcsának nagymértékű csökkenésével.** A gyors és átlátható adóadminisztráció egyik fokmérője a vállalatok által egy év alatt fizetett adótípusok száma is. Ebben a mutatóban hazánk az EU átlagnak megfelelően teljesít, a V3-aknál azonban gyengébb teljesítményt mutat. A teljes adórata mérséklődését támogatja a 2017-től egységesen 9 %-ra csökkent társasági adókulcs, valamint a 2017-től 5 százalékponttal 22 %-ra süllyedt munkáltatói járulékkulcsok. A kormány, a munkaadók és a munkavállalók között 2016 novemberében létrejött bértmegállapodásnak köszönhetően a munkáltatói járulékterhek további fokozatos csökkenése várható a következő években. A vállalatok által fizetett adóterhelés a profitvárokozásokon keresztül befolyásolja a tőkevonzóképeséget, a beruházási hajlandóságot és a gazdaság versenyképességét egyaránt.

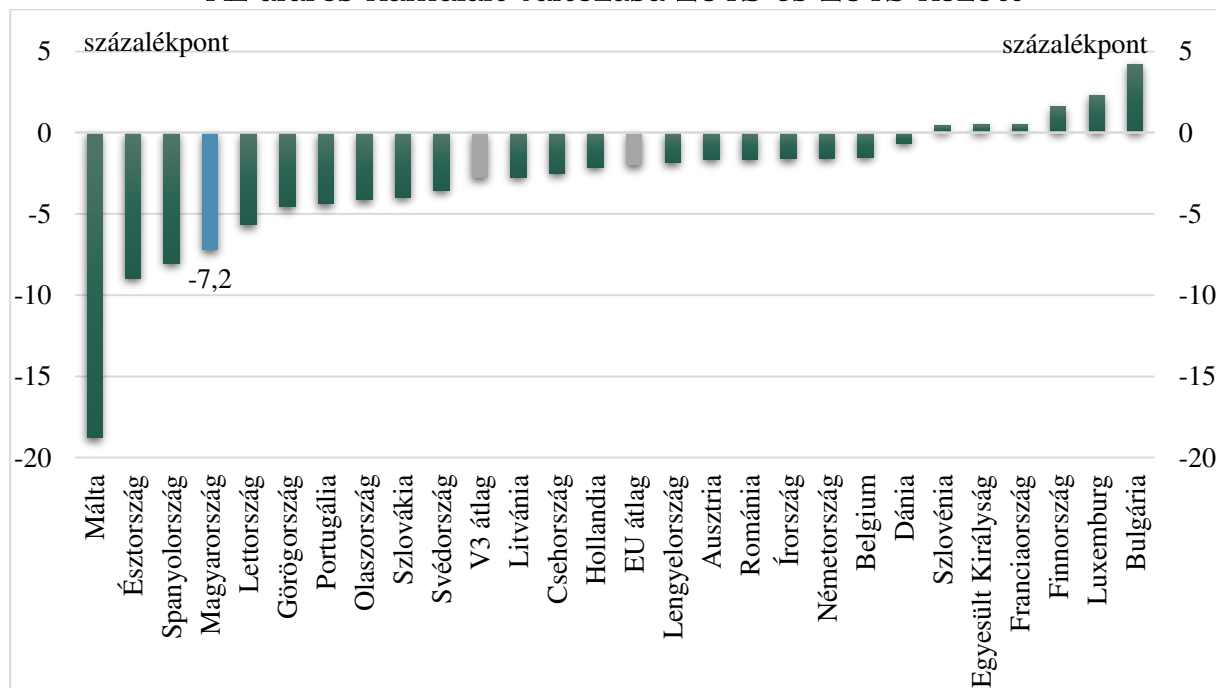
A vállalatok által fizetett adók száma (darab)

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 68. o.

A vállalatok által fizetett adók száma a PWC és a Világbank adózással foglalkozó „paying taxes” kiadványának mutatója. Az indikátor megmutatja, hogy egy modellezett középvállalkozásnak, amelyben 60 főt foglalkoztatnak, egy év alatt összesen hány fajta adótípus fizetésének kell eleget tennie. **A magyar középvállalatok által fizetett adók száma hasonló, mint az Európai Unióban. A 11,3-es uniós átlaghoz képest Magyarországon 11 különböző adófizetési kötelezettségnek kell évente eleget tennie, ami azonban magasabb a visegrádi régió 7,7-es átlagánál.**

Az áfarés kumulált változása 2013 és 2015 között

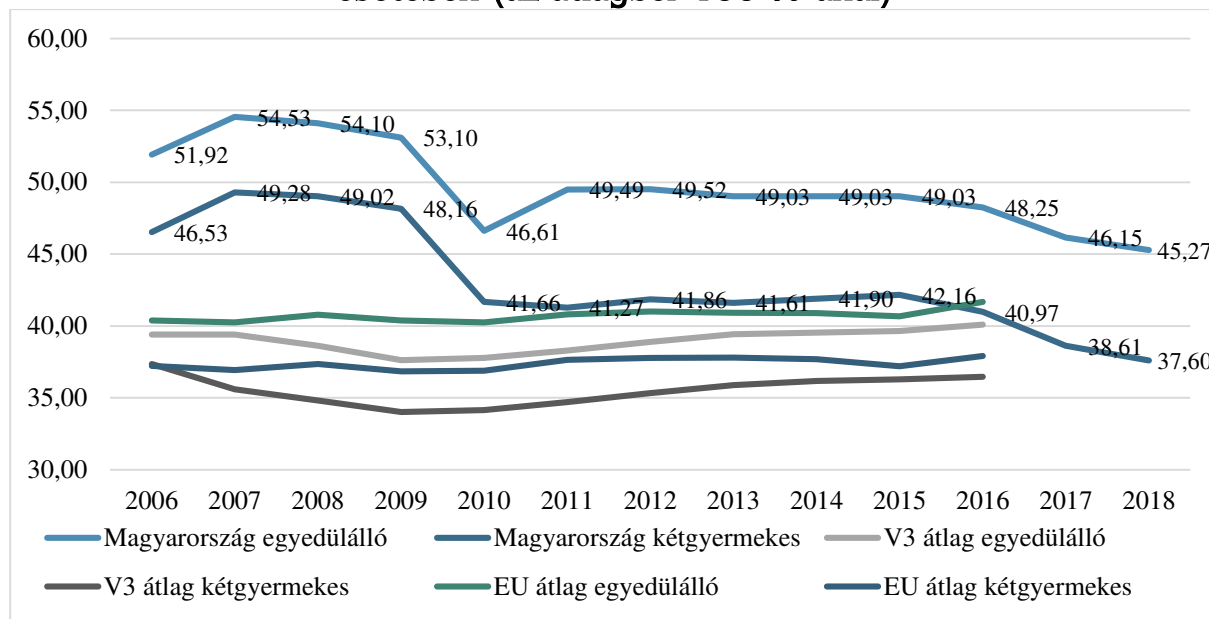

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 68. o.

Az áfarés a tényleges és a teoretikusan beszédhető áfabevétel közötti különbséget mutatja. Az adóelkerülés becslésére szolgáló mutató a gazdaság kifehérítését célzó intézkedések

eredményességét jelzi. **Magyarországon 2013 óta összességében 7,2 %-kal, 14 %-ra mérséklődött az áfarés a teoretikusan beszédhető áfa arányában.** A rejtett gazdaság becsült mértékének csökkenése érdemben meghaladta az unió és a régió átlagát. 2015-ben az áfarés átlagos szintje az Európai Unióban 2 % volt, **a magyar adat azonban rosszabb, mint a többi visegrádi orszáé (2,8 %).** Az elmúlt években a magyar áfabevételek emelkedésének jelentős része az adóbeszedés hatékonyságának javulására vezethető vissza, a növekmény többi része a gazdaság növekedésével, az adóalap emelkedésével magyarázható.

Az átlagos adóék mértéke egyedülálló személyek és kétgyermekes családok esetében (az átlagbér 100 %-ánál)

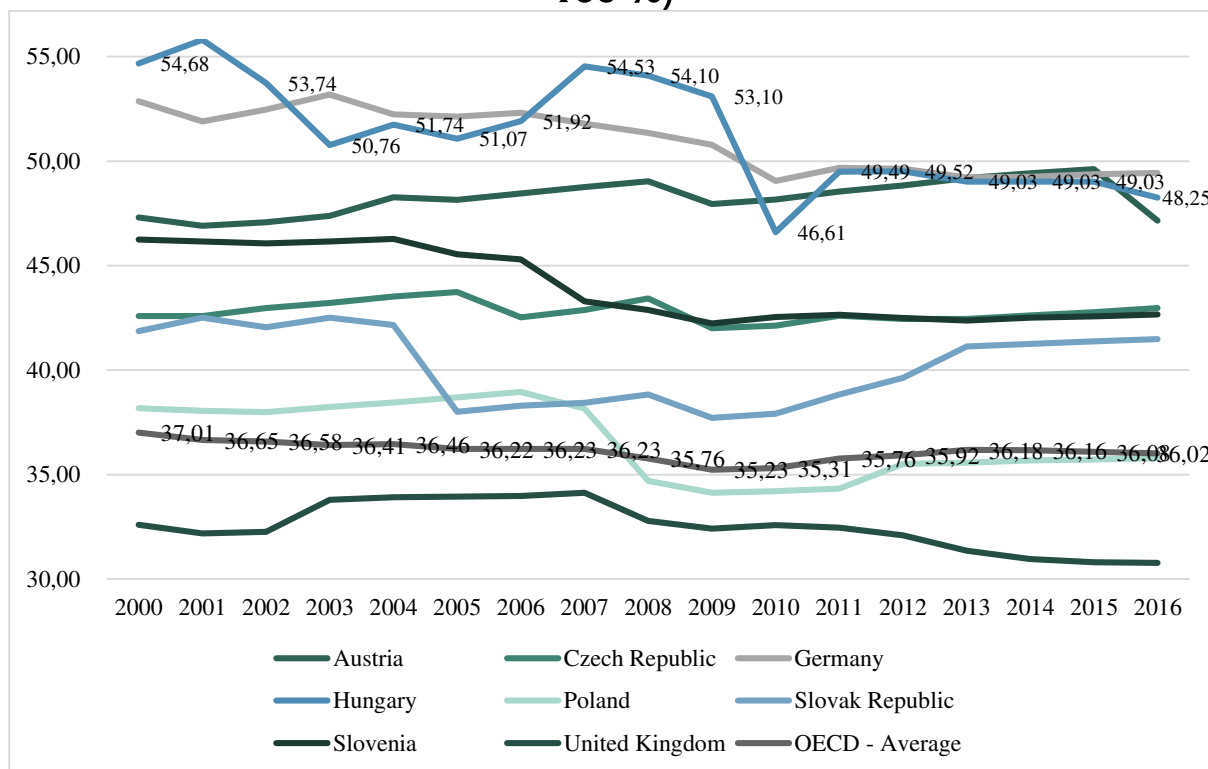

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 58. o.

Az **átlagos adóék** a munkavállalásra rakódó teljes (munkavállalói és munkaadói) adóelvonás mértékét mutatja, ami a foglalkoztatott szempontjából kiemelten fontos tényező. Az adóék bár csökkent 2009 óta, de az átlagbér körül **az egyedülálló keresők esetében annak mértéke Magyarországon még mindig magasabb, mint az Európai Unió tagállamok és a régió átlaga.** Ennek fő oka **a szociális hozzájárulási adó nagyobb mértéke**, ami 2017-től két év alatt 7,5 százalékponttal csökken, ami az adóéket 3 százalékponttal tovább mérsékli. Magyarország esetében a családi adóalap- kedvezmény 2011-es bevezetése csökkenti a gyermeket nevelő családok adóját.

Az adóék mértéke 7 százalékponttal alacsonyabb azon családok számára, amelyek két gyermeket nevelnek, mint az egyedülálló személyeké. Az adóék mértéke azonban még így is meghaladja az EU és a V3-ak átlagát. Régiós versenytársaink esetében kissé az EU-s átlag alatti értékek figyelhetők meg. A jelenleg elfogadott törvényi keretek mellett 2018-ra Magyarország e tekintetben az Unió átlagos szintje alá süllyedhet.

Az átlagos adóék mértéke egyedülálló személyek esetében (az átlagbér 100 %)

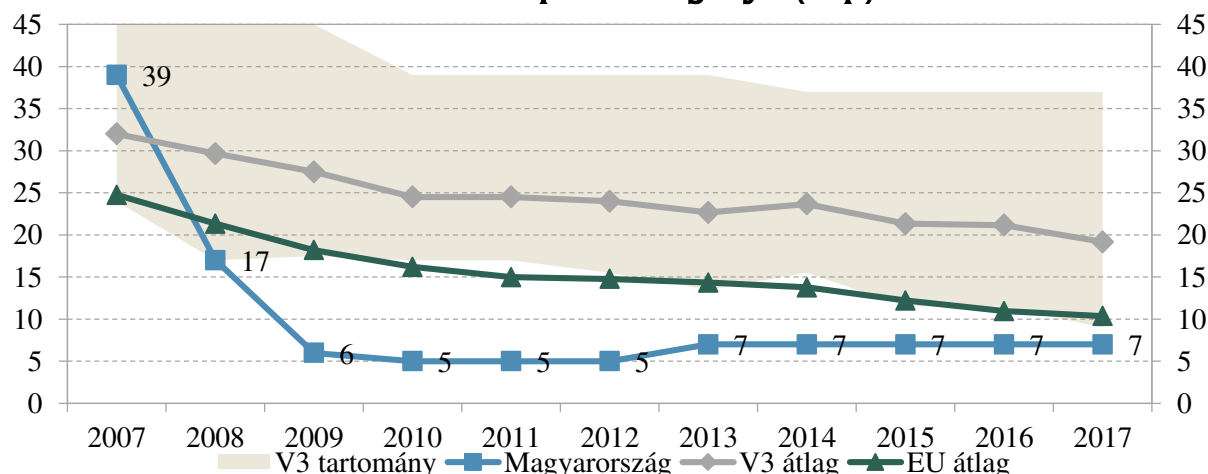

Forrás: Taxing Wages – Average Tax Wedge. OECD, 2017.

Adminisztrációs terhek

Az adminisztrációs terhek esetében érdemes megvizsgálni a vállalat alapítás időigényét és adóbevallással töltött óráinak számát egy évben. Az adminisztrációs terheket mérő nemzetközi összehasonlításokban Magyarország rendszeresen nagyon rosszul szerepel. A Deloitte felmérésében a válaszadók 37%-a szerint az állandóan változó törvényi szabályozásnak való megfelelés jelenti a legfőbb kockázatot, tehát **a cégek több mint harmada a törvényi szabályozásnak való megfelelést tekinti a legfőbb kockázatnak.**¹⁰

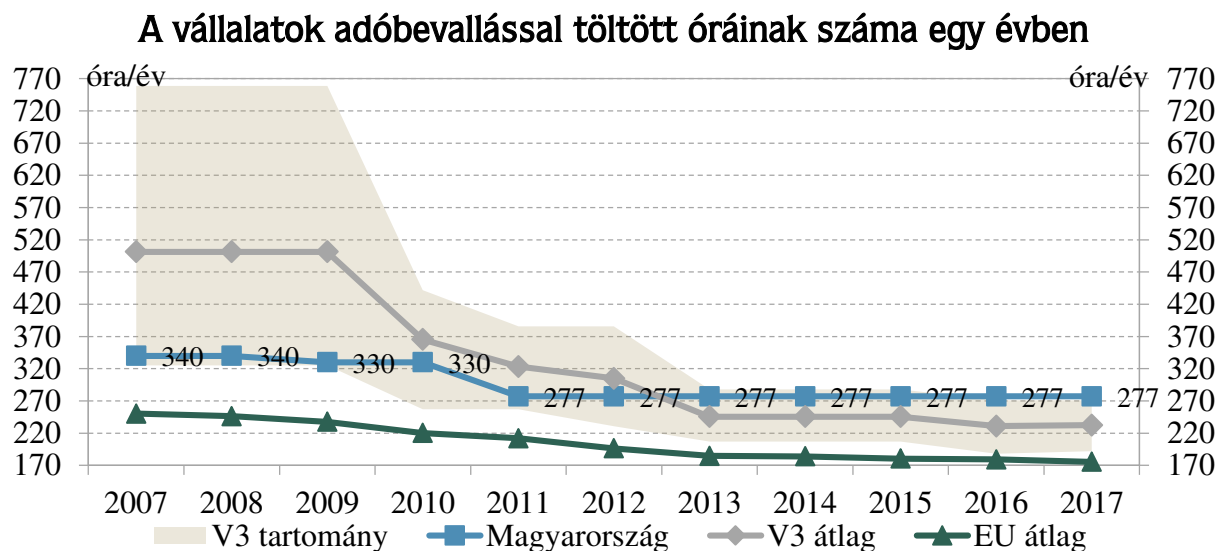
A vállalat alapítás időigénye (nap)

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 69. o.

¹⁰ Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016. 26. o.

A vállalat alapítás időigénye meglehetősen alacsony Magyarországon. Ez egyrészt megkönnyíti a hazai kis- és közepes vállalkozások indítását, másfelől a külföldi tőke számára is vonzó. Az EU egész területén csökkenő tendencia tapasztalható e téren, amelyben Magyarország előbb jutott eredményre. Annak ellenére, hogy 2007-ben hazánkban a vállalat alapítás a régiós átlagnál több időt vett igénybe, **mostanra közel harmadannyi idő alatt végrehajtható az adminisztráció, ami az uniós átlagnál is gyorsabb.**

Forrás: Eurostat és Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 69. o.

A vállalati adófizetés ideje szintén meghatározó tényező a beruházási döntések és a vállalati verseny- képesség szempontjából. A **vállalati adófizetéssel töltött idő Magyarországon meglehetősen magas és stagnál (277 óra/év), ami a bürokratikus folyamatok számosságának következménye. Ezzel szemben a visegrádi térség többi országában 2009-től folyamatosan csökken.** További nehézség, hogy 2018 júliusától százezer forint fölötti áfaösszegekről kell tételesen adatot szolgáltatni az adóhatóságnak.

Magyarország üzleti környezet terén mutatott versenyképességének megőrzése érdekében szükséges lenne az adófizetés idejét az EU-átlag szintjére csökkenteni, hogy a visegrádi térség többi országához képest újra versenyelőnyünk legyen. A vállalatok számára az adóhatóság által elkészített – a személyi jövedelemadó bevalláshoz hasonló – társasági adóbevallás előrelépést hozhat e téren.

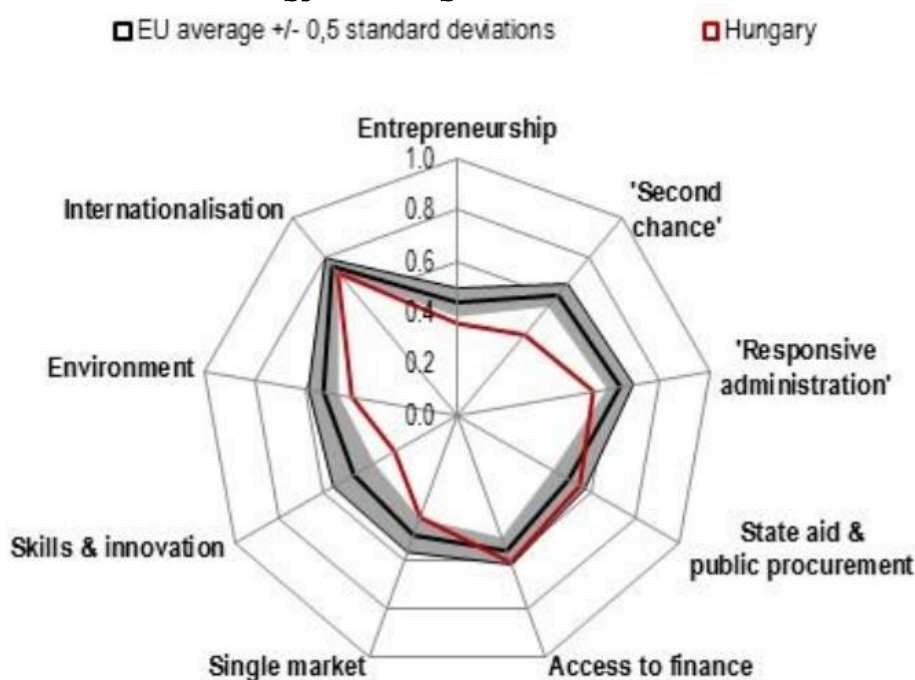
A vállalati versenyképesség mérhető **a szabályozás terheinek oldaláról** is, ami olyan mutatókkal számszerűsíthető, mint a vállalat alapítás időigénye vagy a vállalatok adóbevallással töltött óráinak a száma. A vállalat-alapítás időigényének csökkentése jellemző az egész EU-ra, de még inkább Magyarországra. Annak ellenére, hogy 2007-ben még több időt vett igénybe a vállalat alapítás hazánkban, mint **a visegrádi országok átlagában, mostanra közel harmadannyi idő alatt (7 nap) intézhető az adminisztráció, ami az uniós átlagnál is gyorsabb.**

Európai Unió 2014 – 2020 stratégia

Az Európai Unió 2014 és 2020 között megvalósítandó kohéziós politikájának kiemelt célja **a KKV-k versenyképességének javítása**. A következő időszakban egyre inkább a különböző finanszírozási és egyéb programok fókuszába kerülnek a KKV-k, aminek köszönhetően 2020-ig jelentősen megerősödhet a magyar kis-és középvállalati szektor. Az jól látható, hogy már jelenleg is a hazai gazdaság motorját képezik ezek a vállalkozások, akár a foglalkoztatottak számát, akár a GDP-hez való hozzájárulás mértékét vizsgáljuk.

A „**Gondolkozz előbb kicsiben!**” elv arra kötelezi a döntéshozókat, hogy már **a politikai döntéshozatali eljárás korai szakaszában figyelembe vegyék a kkv-k érdekeit**. Az elv emellett előírja, hogy az újonnan megtervezett **jogszabályok, közigazgatási szabályok és eljárások egyszerűek és könnyen alkalmazhatóak legyenek**. Magyarországon ennek az elvnek a teljes körű végrehajtása még folyamatban van. Az Országos Érdekegyeztető Tanács 2011-es megszűntetése következtében az érdekelt felek hátrányos helyzetbe kerültek. A Vállalkozásfejlesztési Tanács érdekelt felekkel folytatott rendszeres ülésein túl csak ad hoc jellegű konzultációkra kerül sor. **Valójában az érintettekkel folytatott konzultációkat gyakran elkapkodottak a törvénytervezet benyújtása és a végleges törvény kihirdetése közötti idő rendkívül rövideje miatt**. Míg a kormány fenntartja, hogy az érdekelt feleknek számos lehetőségük volt véleményük kifejtésére, a magánszektor nem így látja a helyzetet.

Magyarország SBA értékelése

Forrás: 2016 SBA Fact Sheet. European Commission, 2016. 3. o.

Magyarország SBA-profilja továbbra is gyenge. Az ország hat SBA-területen az uniós átlag alatt teljesít, ezek a vállalkozói szellem, a „második esély”, a „hatékony közigazgatás”, a készségek és innováció, a környezet és a nemzetköziesedés. Az SBA 2008-as bevezetése óta azonban folyamatos javulás tapasztalható szinte valamennyi SBA-területen, beleértve a vállalkozói szellem, a „hatékony közigazgatás”, az állami támogatások és a közbeszerzés, a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás, az egységes piac, a készségek és az innováció, illetve a nemzetköziesedés területét. A „második esély” arra utal, hogy biztosítani

kell, hogy a csődbe ment, becsületes vállalkozók gyorsan második esélyt kapjanak. Magyarország továbbra is az uniós átlag alatt van, az EU egyik legalacsonyabb pontszámával. Másrészt viszont az ország az uniós átlag felett teljesít az állami támogatások és a közbeszerzés, valamint a finanszírozási forrásokhoz való hozzájutás terén. Az elmúlt évhez képest nem történt jelentős változás.¹¹ **A magyarországi kkv-szektor – nem csak az uniós átlagnál, de a válság által leginkább sújtott országok többségénél – jóval kevésbé dinamikus fejlődése.** A vállalkozó szellem területén az uniós átlag alatt teljesít. Továbbra is van hová fejlődni a versenyképes üzleti környezet kialakítása tekintetében. Az elmúlt évhez képest nem sok változás történt. Általánosságban azonban 2008 óta javultak a körülmények.

¹¹ 2016. évi SBA-tájékoztató. European Commission, 2016. 3. o.

Megoldási javaslatok, intézkedések

A KKV-k esetében **hat fő problémakör** azonosítható, amelyek egyértelműen a hazai és nemzetközi versenyképességet csökkentik: az állami és uniós támogatási rendszer hiányosságai, alacsony termelékenységi szint és bérszínvonal, méréselt kutatási és innovációs teljesítmény, magas közterhek és sok adminisztrációs teher.

Célok és eszközök

Alapvető célkitűzés a **versenyképesség erősítése**, mind a hazai piacon a nagyvállalatokkal és külföldi tulajdonú, érdekeltségű cégekkel szemben, illetve nemzetközi szinten is a felzárkóz(tat)ás (vö. DBI, WEF indexek).

A **munkatermelékenység növelése a gazdasági növekedés és felzárkózás egyik kulcsa**. A magyar tulajdonú vállalkozások többsége kkv, ezért termelékenységük növekedése a magyar gazdaság felzárkózását erősítené. A **visegrádi térségben a teljes vállalati munkatermelékenység 25 ezer euro/fő körüli, ami csupán 35–40 %-a a nyugat- és észak-európai országok teljes vállalati termelékenységének**. Míg a nyugat- és észak-európai országokban a kisvállalkozások termelékenysége eléri a nagyokénak a 60–80 %-át, a közepes vállalkozások termelékenysége pedig megközelíti, vagy akár meg is haladja a nagyokét, addig a kelet-középeurópai országokban a középvállalkozások termelékenysége a nagyvállalatok 70–80, a kisvállalkozásoké a nagyok 60 %-a körüli.

A **vállalati szegmens termelékenységének javításához elsődleges a vállalati beruházási ráta növelése, beleértve az üzleti szektor innovációs tevékenységeinek fokozását**. A válság hatására az EU-ban, a visegrádi régióban és ezen belül Magyarországon is visszaesett a vállalati beruházási ráta, a visegrádi régióban és hazánkban azonban a csökkenés mértéke nagyobb volt, mint az EU átlagban. A **beruházások esetében lényeges a KKV szektor preferálása**, ennek érdekében az állami és uniós támogatási rendszer egyszerűsítése, és olyan programok bevezetése, amely megfelelő finanszírozási háttérrel biztosítanak a kis- és középvállalkozásoknak (egy ismételt, hatékony NHP lehetőség megteremtése). E tekintetben a **pályázatoknál előnyben kell részesíteni a termelékenység és hatékonyság növelését, továbbá a K+F+I-t szolgáló beruházásokat**. A hagyományos hitelezés aktívabbá válása mellett azonban az is lényeges, hogy az olyan alternatív finanszírozási formák is terjedjenek, amelyek az innováció alapú vállalkozási formák (például: startupok, seed vállalkozások) terjedését segítik elő. Ezzel összefüggésben **az ISO és más minőségi tanúsítványok dotációja is indokolt**. Könnyebbé kell tenni a **körbetartozások visszaszorítását**. A beruházásokkal összefüggésben meg kell vizsgálni és ki kell jelölni egyes **stratégiai ágazatokat**: turizmus, élelmiszeripar, busz- és tehergépjárműgyártás, és ehhez kapcsolódóan **brandépítés**.

A **foglalkoztatás** esetében **hazai béreket közelíteni kell az uniós szinthez**, mert az elvándorlás egyre nagyobb munkaerőhiányt eredményez. Magyarországon 65.000 állás betöltetlen. Ennek érdekében **csökkenteni kell a bérekre rakódó terheket: adókat (Szja) és járulékokat (eho)**. Másfelől **a szakképzési rendszert is igazítani kell a munkaerőpiaci folyamatokhoz, igényekhez, a vállalati kereslethez, és ehhez igazodóan ingyenes hozzáférhető online tananyagok, szakoktatási dokumentumok**. Ezzel összefüggésben is érdemes adó, járulék és társasági adóalapot csökkentő **kedvezményeket** bevezetni mint ösztönzőket. A minimálbérek esetében indokolt lehetne a német rendszerhez hasonló **foglalkozási, ágazati differenciált minimálbér** kialakítása.

A beruházásvezérelt modellről az **innovációvezérelt modellre történő átálláshoz** szükség van **a K+F kiadások és a K+F létszám növeléséhez**, amelyek bővülése a nemzetközileg is versenyképes kutatói infrastruktúra kialakítását segíti elő. A kutatás-fejlesztési és innovációs ökoszisztéma azonban nem csak forrás- és létszámfeltételektől függ, hanem a vállalkozások innovációs kapacitásainak (inkubátorházak) bővítéseitől és fejlesztéseitől, a legújabb technológiák könnyű hozzáférhetőségétől, valamint a robotizáció és digitalizáció nemzetgazdaságot átfogó elterjedésétől.

Az adócsökkentés, adókedvezmények és **vállalati adórendszer reformja** nélkülözhetetlen. Ennek egyik iránya a **társasági adórendszer** (Tao, KATA, KIVA, HIPA stb.) felülvizsgálata és egyszerűsítése, az osztalékot terhelő eho megszüntetése (a lakásbérlethez hasonlóan). Másfelől a **munkabérekre rakódó közterhek** (adók és járulékok) csökkentése, harmadrészt pedig az **Áfa** regionális szintre történő visszaállítása: 20 %. Szükséges továbbá a **különadók** (cégautó-adó, mobiltelefon-adó), valamint a telephely létesítési, engedélyeztetési **illetékek** és **üzemorvosi költségek, a cafeteria terheinek** (munkába járás és lakhatási költségek) mérséklése. KKV-t érintő sávós adórendszer elemzése is indokolt lehet.

Az **adminisztratív terhek csökkentése**, sokban javítja az ország nemzetközi versenyképességét. Például a **vállalati adófizetéssel töltött idő Magyarországon meglehetősen magas és stagnál** (277 óra/év), ezzel szemben a visegrádi térség többi országában 2009-től folyamatosan csökken. A KKV-k számára **az online pénztárgépekhez igazodó szoftveres támogatás, a magyar adóhatóság által elkészített társasági adóbevallás megvalósulásával** (100-200 milliós árbevételig) jelentősen javulhat hazánk vállalati versenyképessége e területen is. Ehhez kapcsolódik a **menetlevél, kiküldetési rendelvénnyel** kivezetése az adminisztrációból, a **foglalkoztatás adminisztrációjának könnyítése** (akár online, mobil eszközről), a **hivatali ügyintézés, a bírósági eljárások és a minősítések egyszerűbbé és gyorsabbá tétele**.

Forrásjegyzék

- 2016. évi SBA-tájékoztató. European Commission, 2016.
- A hazai kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásokhoz való hozzáférése, piaci elégtelenségek, hiányosságok vizsgálata. Budapest. Deloitte Magyarország. 2012.
- A kis- és közép-vállalkozások fejlesztésének stratégiája 2007-2013. Gazdasági és Közlekedési Minisztérium. 2007.
- Az Európai Parlament állásfoglalására irányuló indítvány a KKV-k finanszírozáshoz való hozzájutásának javításáról 2012/2134 (INI. (2013. január 8.).
- Befektetés a jövőbe - Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020.
- Békés Gábor–Muraközy Balázs: Magyar gazellák: gyors növekedésű vállalatok jellemzői és kialakulásuk elemzése Magyarországon. Budapest: TÁMOP - 2.3.2-09/1 Műhelytanulmányok. 2011.
- Boda&Partners: A beszállítóvá válás feltételei és támogatásának útja. 2011.
- Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development. Financing SMEs and Entrepreneurs 2013: An OECD Scoreboard. Final report. OECD, 2013.
- European Commission, Directorate-General Enterprise and Industry. (2012). Flash Eurobarometer 354. Entrepreneurship in the EU and beyond. Country Report Hungary. European Commission.
- Global Entrepreneurship Monitor 2012, 2016 Global Report. 2012, 2016.
- Hétfa Kutatóintézet: Nemzetközi bürokrácia-csökkentési gyakorlatok. Budapest. HÉTFA Kutatóintézet, 2015.
- International Institute of Management Development. The World Competitiveness Yearbook. Lausanne, 2012.
- Jelentés az OECD-WTO Hozzáadott Érték Alapú Kereskedelem közös projekt adatbázisának bemutatójáról. Párizs. 2013.
- Kállay László: KKV-szektor: versenyképesség, munkahelyteremtés, szerkezetátalakítás. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 2011,
- KPMG: Értékelés a Gazdaságfejlesztési Operatív Program pénzügyi eszközeiről. Munkaváltozat. 2013.
- Némethné, G. A: A kis-és középvállalatok versenyképessége - egy lehetséges elemzési keretrendszer. Közgazdasági Szemle LVII. évf. 2010. február.
- Paul Wymenga, D. V.: EU SMEs in 2012: at the crossroads. Annual report on small and medium-sized enterprises in the EU, 2011/12. Rotterdam: Ecorys. 2012
- Schneider, Friedrich: Size and development of the shadow economy of 31 European and 5 other OECD countries from 2003 to 2015: different developments. 2015. január <http://www.econ.jku.at/members/Schneider/files/publications/2015/ShadEcEurope31.pdf>
- Versenyképességi Indikátor Jelentés - Feltörekvő középvállalatok. Deloitte, 2016.
- Versenyképességi jelentés. MNB, 2017. 34. o.